Массе а мехкий пролетареш, вIашагIкхета!

СЕРДАЛО

СОВЕТСКИ СОЮЗА КОММУНИСТИЧЕСКИ ПАРТЕ НОХЧ-ГIАЛГIАЙ ОБКОМА, НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕИ МИНИСТРИЙ СОВЕТЕИ ОРГАН

(«СВЕТ») ОРГАН ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОГО ОБКОМА КПСС, ВЕРХОВНОГО СОВЕТА И СОВЕТА МИНИСТРОВ ЧЕЧЕНО-ИНГУШСКОЙ АССР

Газет арадувл 1923 шера денз • ЕРА, 22 май, 1975 шу. • № 82 (5133). • Мах 2 кеп.

КПСС XXV СЪЕЗДА—ХЬИНАРЕ КЪАХЬЕГАМ

Шоай еррига торонаш оарцагIъяьха юртбоахама культураш тIатеIIа хий дуллаш ба Шалински района «Джалка» совхоза механизатораш.

ДогIан хьисапе хий детташ йола бархI установка я совхозе. Iуйранна ялх сахьат даьлча денз сайранна бархI даллалца болх бу механизаторашa. Цу юкъа хIара установкаца юкъера лаьохIача ялх гектара хий тоха кхоабу.

План 530 гектар йолча хIанзале 680 гектар гуреха йийнача культураштa хий теха баьинаб кхаш леладераш.

СУРТАШ ТIА: механизатор С. Ахмадханови «Джалка» совхоза керттера агроном А. Алавдинови, шоллагIчун тIа болх беш я установка.

В. ЕЛИЗАРОВА сурт.

Дика хоамаш

Пятилетка тIеххьарча шера къаьстта дика къахьегарца вай республикерча бурув деттараш-та юкъе белгалбаьннаб Горячеводски бурув тохара балхий управлене болхлой. Бурув тохара пхе бетта план 15 мая 107 процент кхоачаш а еш, планагIа лаьрхIачул совгIа цар хIанзлехьа техад 578 метр бурув. ХIаьта ер бутт- боьлехьа тIабоагIача бетта календарагIа кхы а бIаьш метраш бурув тохаргда. Къаьстта дика къахьег бурув деттараша май бетта. Хьалхарча ах бетта заданесIа 948 метр бурув тоха дезаш хиннача 1712 метр бурув техар.

Овсаре къахьегарах кхоачамбаь Iац управлене бурув деттараш. Цар тIагIертта къовсам лоаттабу шоай технико-экономически хьокхамаш тоадара а. Цох доккха беркат даьннад. Бурув тохара сухал лакхьярах, химически реагенташ, электроэнерги кхоярах, бурильци инструментехи балха ханахи бизза пайда нийбарах паччахьалкхенна укх шера кхоадаьд 609 эзар сом.

Уж къахьегама толамаш доахача хьинаре къа а хьегаш социалистически яхье хьалхара моттиг лелаечарех я буровой начальникаш Джамалханов Мувса Сайпудиновичи, Яркин Тимофей Ивановичи керте латта бригадаш. Цар хIанзлехьа кхоачашъяьй ах шера план.

Е. МАРКОВ,
Горячеводски бурув тохара балхий управлене къахьегамеи алапен отдела начальник.

* * *

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера хьинаре къа а хьегаш хIара бетте плани тIанйица социалистически декхараш тIеххоачашдеш хьайоагIа Вознесенски газобензинови заводa коллектив. Валовни товарни продукци арахецара пхе бетта план хIанзлехьа толамца кхоачашъяьй цо. ПланагIа лаьрхIачул совгIа укх юхедисача деношка арахецаргья бIаьш эзараш сомий маьха товарни продукци.

Дикка тоаденнад укх шера предприяте технико-экономически хьокхамаш а. Планал совгIа продукци маьхала яккхарах, электроэнерги, бедал, кхыйола материалаш кхоярах укх шера планагIа лаьрхIачул совгIа цо паччахьалкхенна 40 эзар гаргга сом пайда баьб.

Уж толамаш доахача хьинаре къа а хьегаш социалистически яхье хьалхара моттиг яьккхай Баркинхоев Махьмада Башир керте латтача комбинированни установка коллективой Прозоров Виктор Ивановича кулгалдеча компрессорни коллективой.

* * *

Укх шера плани тIанйица социалистически декхараш хана хьалха кхоачашдара шерра социалистически яхь йовржаьй Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводa установкай коллективаша.

Цу яхье хьалха латтачарех ба Исаев Владимир Михайловичи Масаов Виктор Васильевичи керте латтача установкай технологаш. Мехкдаьтта продукци арахецара пхе бетта план ханал дукхе хьалха, 14 мая, кхоачашъяьй цар.

Царел дукха тIехьа ца ксаш ишта хьинаре къахьегаш я Артемов Михаил Степановичи Гасанов Заид Юсуповичи керте латтача установкай коллективаш. Товарни продукци арахецара пхе бетта план 17—18 мая кхоачашъяьй цар.

Б. ДОТМАРЗИЕВ.

ХАЛОНАШ ЭША А ЕШ

Боккхача лоархIаме да, къаьстта хIанз, республике йоккъал эттача хана, юртбоахама культураштa хий диллар. Из дика кхетаду Шалински района «Южный» совхозе.

Хий дехкача кхашка 300 гектара тIа сомий бешамаш я, 135 гектара тIа люцернеи 365 гектара тIа баьцадараши дIадийнад совхозе. Уж культураш хица юзае гIерташ шоай низ дIакхоачар ду совхоза къахьегамхоша. Цу еррига культураштa чудуийташ хий дилла хиннад. ХIаьта хIанз вегетационни хьисапе хий дуллаш а ба.

ХIанзле 140 гектар сомий бешамашта, еррига люцернана, 50 гектар помидораштa хий диллад. ХIаьта саьмарсаькхаи редисканеи шозза хий диллад. Укх сахьате беррига низ помидораштa хий диллара тIаберзабаьб совхозе.

ДогIан хьисапе хий детта ялх установка я боахаме. Уж ерригаш а помидораш дIайийнача кхай тIа болх беш я. ОарцагIвала везаш да гIулакх. Юкъера лаьрхIача ши сантиметр мара лакхъеннаяц помидораш. Малхо йоагаеш IажагIлуш латт уж.

— Соакха укх хана итт-шийтта сантиметр лакха яр помидораш,— йоах совхоза керттерча агронома Ахъядов Рамзана. —Из культура дIаелехьа лаьтта кийчдеш а дIаювш а совхкарчул дикагIа гIулакх а ма дацд оаха. Ишта, аьба аьхачул тIехьагIа органически удобренеш ехкар, уж кхай тIа гIолла нийсса дIайоаржаяра, лаьтта Iайна тIоадал соцаяра маккха баьккха, чудуийташ хий а дилла культиваци яьчул тIехьагIа минеральни удобрени а тоссаш дIаднийра помидора ги. Оаха даьр доадеш латт Iаламо. Цхьабакъда цунца ма-могга къовсам-м лоаттабу оаха.

ДогIан хьисапе хий деттача установкаша мишта болх бу хьежаш латташ цхьа хIама белгалдир аз. Итт-пхийтта минута болх а бийя соцар хIара установка, тIаккха кхо-йиъ минут яьлча юха а болх бе йоладора. Из гIулакх гуш дар Ахъядов Рамзана а совхоза гидротехника Семиев Рукъмана а. Из кхоачамбоацар дIадаккхара Рамзана е Рукъмана хIанзхIанз цхьа хIама ма дергдий мотташ цхьа ха яьккхар аз царга йист ца хулаш. Маьлхара баха, цхьай хIамаш уйла еш латтар уж шиъ хий деттача установкашта бIарахьежаш.

— ХIана сец уж? Ишта сиха йохаш-м хургъяц, — аьнна хаьттача:

— Установкаш тIа болх бераш-м йоккха балха опыт а говзал а йола механизатораш бар. Атта йохаргъяцар цар агрегат-м. Цхьабакъда хьатIадоагIа хий кIезига долаш агрегаташка биззача низага болх байта карагIдалац-царна. Пхийтта минута болх бича кIезига доагIандаь хьарсам чура хий лаьгI а дале хотт чуоза йолалу агрегат. Цудухьа из соцае езаш хул. Цул тIехьагIа хий боарамагIа хьаIарга хьежаш пхи-ялх минут йоаккх, — аьнна жоп делар Семиев Рукъмана. — Цудухьа цхьан сахьатах 190—200 кубически метр мара хий тоха кхоабац уж, нормагIа 300 кубически метр тоха дезача. Цхьабакъда бархI сахьата болх бе безача механизатораша, Iуйрийна диъ сахьат даьлча денз бийсан итт-цхьайтта сахьат даллалца болх беш, юкъера лаьрхIача 6 гектар лаьтта хий тох, смени нормагIа 2,5 гектара тоха дезача. Хий даларе бийсан а болх бергбар.

— Доккха зе ду тIеххьарча хана цахаддаш хьекхача михо а. Лаьтта Iайна тIоадал дикка дIайоаккх бIайха хьежача малхо, — аьлар Ахъядов Рамзана. — Хий а теха дIарча кхай тIара догIан хьисапе хий детта установка дIаяха эггара дукхагIа хилча кхо сахьат мара даьнна хургдац. Михон малхои цу юкъа цу кхай тIара лаьтта кIезигагIа дале, ах сантиметр кIоарга докъадаь хургхилара шеко яц са.

— Сомий бешамашка, люцерна йолча, баьцовгIаш дикка лакхъеннача кхашка Iи хилар бахьан долаш тIоадал дика чусоц лаьтта. ХIаьта укхаза, помидораш дIайийнача кхай тIа, дика тIаяьннаяц баьцовгIаш. ХIаьта уж лакхъяллалца, цар низ Iоабалца укх кхай тIара дIаюгаргъяц оаха догIан хьисапе хий детта установкаш, — йоах Ахъядов Рамзана.

Лоацца аьлча, Iаламо дукхаьлъувттаеча халонашца, еррига шоай торонаш оарцагI а яьха, хьинаре къовсам лоаттабеш ба «Южный» совхоза кхаш леладераш. Цхьабакъда хьатIадоагIа хий кIезига хилар бахьан долаш балха ха зехьа йозе езаш хул. Из кхоачамбоацар дIадаккха шоай низ дIакхоача новкъостал де деза совхоза кхаш леладерашта района хий боахама хий системай управлене кулгалхоша.

М. ХАМАТХАНОВ.

ПАЙДА БОАЦАШ ХИЙ ДОАДУ

РЕЙД

«Алханчуртски канала чу гIолла. Петропавловке хьатIада дезача хих диьлагIа дакъа мара хьатIадагIац тIеххьарча хана. Из бахьан долаш догIан хьисапе хий тохача установкаех бизза пайда эца йиш хилац, эзар гектар совгIа йолча гурахьа йийнача культураштa, хьажкIашта, доакъара лаьрхIа дIайийнача культураштa боарамагIа хий дилла торо яц тха». Цу тайпара хоам бир Грозненски района Ленина цIерагIча колхоза кулгалхоша.

«Укх тIеххьарча кIирагIа цхьан секундагIа юкъера лаьрхIача шиъ-ах кубически метр хий чакхдоал канала чу гIолла. Нагахьа санна канала чу доагIача хих деррига боахамаша нийсса пайда эце хийцца тоъаргда из Ленина цIерагIча колхоза пхийтта догIан хьисапе хий тохача установкашта а». Цу тайпара справка яйтар Алханчуртски хина система Грозненски участкера, шоашка хаьттача.

...Горячеводске кхаччалца Петропавловски шоссе шинна оагIорахьа укх Ленина цIерагIча колхоза гурахьа дуа кIа дIадийна кхаш. Дерригача кхашка хий чухецара даьха харшаш да. Болх дIаболабе кийча йолаш латт догIан хьисапе хий тохаш йола установкаш. Цхьабакъда, канала чу хий дац.

ПхийттлагIча гидропоста регулировщика Исаев Ислава хьахьокх тхога кIирагIа канала чу мел хий чакхдоал. СекундагIа юкъера лаьрхIача 120—200 литр хий чакхдоал. Из догIан хьисапе хий тохаш йолча шин-кхаь установкана тоъал мара дац.

Канала юхе гIолла IодоагIача хина дукхьала долх тхо дIахо.

«Аргун» яхача совхоза сомий бешамаш йолча я хьалхара водоотвод. Цига соц тхо. Мел хий да хьож. Бустам беча линейко хьахьокх цу метте секундагIа 360 литр хий чакхдоалилга. Из нормага хьежжа да. Цул совгIа бIаь литр хий водоотвода хийра йолча моттигашка гIолла пайда боацаш эзи йоархIаши тIаьхьинача боахама эри дадача лаьтташка дIаух. ХIаьта хий доллаше а боахама баьцадараш дIадийнача кхашка дукха а моттигашка болх ца беш догIан хьисапе хий тохаш йола установкаш латт.

ЙийттлагIа гидропост. «Родина» яхача совхоза нормагIа доагIа 360 литр мара хий ше дIа ца хийцалга тхо тешадеш вар цу гидропоста регулировщик Евлоев Iаьла. Цхьабакъда, техкача гучадаьлар Iаьла бIаь литра гIалат ваьнилга. СекундагIа 460 литр хий дIадеда «Родина» совхоза баьцадараш дIадийнача кхашка. Цул совгIа кхы а 50 литр хий шлюза хийра йолча моттигашка гIолла пайда ийца хий чухецача канала чун бахача накха доалахьа йолча сомий бешамашкеа дIаухар.

Баьцадаарийн шурийн шоллагIча совхоза кхоалагIа отделени. Низ болча насосни станце секундагIа 150 литр хий хьатIадайт цу отделене кхашка. Цхьабакъда, догIан хьисапе хий техача кхаь установкех болх беш цаI мара яц. ЦаI кхай тIа яр, шиъ,—бригада коа.

Цу совхоза шоллагIа отделени. Керттерча водоразделеца секундагIа 150 литр хий эца бокъо я отделене. Цхьабакъда, боахама канала чу керттерча водоразделера секундагIа 440 литр хий чудоагIа.

Цу тайпара сурт дар кхыча моттигашка а. Ленина цIерагIча колхоза тIаккхаччалца деррига боахамаша нормагIа доагIачул совгIа хий эцилга гучадаьлар. Боахамий гидротехникашка шлюзех шоаш хьалаь дIоагIаш да. Шоашта дагадеххача хана шлюзаш хьа а ел, дог Iаббалца хий а эц цар.

Петропавловски станицаи «1 Мая» колхоза юхе йолча шийттлагIча гидропостан юкъе канала йистте гIолла дIавахача тхьаь итт километр я. ШийттлагIча гидропостера Ленина цIерагIча колхоза тIакхачалехьа ухкача боахамаша секундагIа юкъера лаьрхIача 1700—1800 литр хий дIаэц, цул совгIа водоотводий. шлюзий хийра йолча моттигашка гIолла чакхдувлаш секундагIа кхы а 300 литр хий доа пайда боацаш дIеухаш. Из бахьан долаш хьатIакхачац из Ленина цIерагIча колхоза кхашка.

Цу кхоачамбоацара кхы а цхьа бахьан да. Е боахамий гидротехникаша а е гидропостий регулировщикаша а ший ханнахьа йоакхо яь хиннаяц шлюзаш, водоотводаш, каналера кхыйола сооружениеш тоаяра. ХIанз, канала чу хий доагIача хана тоеш я уж. Цхьабакъда, сиха болх бе гIерташ тоаю уж шин-кхо ди даьлча юха а йох.

Канала чура хьаэцача хих боахамашка мел дика пайда эц хьежар рейдови бригада.

Баьцадаарийн шурийн шоллагIа совхоза люцерна дIайийна кха. ДДА-100 марках йола догIан хьисапе хий тохаш йола установка я укхаза болх беш. Кхай тIа даьккхача харшача чу доагIа хий цу тайпарча кхы а кхаь установка тоъаргдолаш да. Пайда ца эцаш дика хий Нефтянка яхача ха чу дода.

.— Эхь хетаций шоана кхыча боахамашта вIалла хий ца тоъача хана пайда боацаш иззал хий доаде? — аьнна хаьттача, ший тайпан цIи а ца ювцаш кхай тIара ваьнна сиха дIавахар бригадир.

Из хаттар дир оаха совхоза керттерча агрономага М. И. Мымриковга а. ХIаьта фу хезар юха?

— Из-м доп доацар дар. Тхона хьахеца хий тIа маца тохаргда ала оаш? — аьнна, оаха яхачунга кхы ла а ца дувтIаш, машина тIа а хайна дIавахар Мымриков.

«Родина» совхоза баьцадараш дIадийнача кхай тIа да тхо. Укхаза а ДДА-100 марках йола установка я болх беш. ХIаьта хий дукха долаш укхаза а хIара секундагIа юкъера лаьрхIача бIаь литр хий дус пайда ца эцаш. Цу тайпара кхоачамбоацар нийсдалийтарах шийх бехк баьккхача:

— 100—150 литр хий-м доп доацар дар, — аьлар «Родина» совхоза керттерча агронома Ю. М. Мушаилова.

Хургболча хьувкъамах эггара хьалха дог лаза дезаш волча, пайда боацаш хий доаде йиш йоацилга кхычарна кхетам бала безаш волча цо из аьлча, хатта хIама дац боахама гидротехникага, бригадирашка, отделеней управляющешка. ХIанз, республике йоккъал эттача хана хина хIара литра мел кхом ба кхетадеш ца хилар да из.

Цу тайпара сурт дар «Аргун» яхача совхозе а.

Цу гIулакхе цхьа маIан де йиш я: Ленина цIерагIча колхоза тIаккхаччалца деррига боахамаша пайда ца эцаш дукха хий доаду.

Хин боахамаи мелиорацеи министерства беча хоамага хьежача, хIара ди ме доала шерагIа даржаш да республике вегетационни хьисапе хий дилара балхаш. ХIаьта рейдови тоххамо хьахьекхар юртбоахама культураш хица юзае йиш хулийтача торонех дукхагIола боахамашка боагIа пайда ца эцилга.

Йокъал эттача хана, лаьтта санна, доккха рузкъа да хий. Цудухьа хина хIара литра кхом бе беза. цунах ма-могга дикагIа пайда эца хьажа беза.

В. КАРТАШОВ, — хий дехкача лаьттай межколхозни управлене керттера агроном; Г. КИЛОЕВ, — Алханчуртски хин система Грозненски участка начальник; С. МАДАЕВ, — «Грозненский рабочий» газета корреспондент.

Хоржамашта хьалхара совещани

РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара Краснодарсkий Ставропольски крайий, Белгородски, Воронежски, Ростовски областий, Дагестански, Черсий - Балкхарой, Къилбаседа - ХIирий, Нохч-ГIалгIай АССР территоре тIа вIашагIъеххача окружной хоржамий комиссей председателий зональни совещани хилар г. Краснодаре.

«РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамашка кийчо яреи уж чакхдахареи хьакъехьарча окружной хоржамий комиссей балхах» лаьца совещане доклад йир РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамий дара йолча Центральни хоржамий комиссе члена В. М. Борисенкос.

Докладах лаьца яьча пренешка къамаьлаш даьраштa юкъе яр № 886 йолча Заводской хоржамий комиссе председатель В. П. Гилунова. Совещане доакъашхошта цо дийцар № 886 йолча хоржамий округа юкъейоагIача Заводской, Старопромысловски районашка хоржамашка еча кийчонах, хоржамий комиссе балхах лаьца.

Совещане балхаца дакъа лаьцар Краснодарски крайисполкома председатела Г. П. Разумовеке, КПСС Краснодарски крайкома шоллагIча секретара А. А. Хомякова, РСФСР Лакхехьарча Совета Президиума Советий балха йолча отдела консультанта Э. А. Макаровас, крайисполкомийи автономни республикай Лакхехьарча Совета Президиумийи отделай заведующеша, кепайоазон, телевидене, радио вакалаша.

Зональни совещане доакъашхошта яьзар краевой центра хозагIа йола моттигаш, город-герой Новороссийске баха хилар.

ГРОЗНЕ — ЕРРИГСОЮЗНИ КОНФЕРЕНЦИ

19 мае мехкарча кооперативни техникумай директораши дешара балха бола заместителаши вIашагIкхийттабар Грозненрча кооперативни техникума актови зале Уж гулбеннабар «Дешара процесс Iилман дарда тIа вIаштIехьъяккхара проблемаех» яхача деша хетаьча конференце. Конференци хьайиллачул тIехьагIа доакъашхошка моаршал хоатташи цар болх даькъала бувцаши къамаьл дир КПСС Нохч-ГIалгIай обкома секретара **М. О. Бузуртанова.**

«Дешара процесс дика вIаштIехьъяккхарахи цунна планировани ечеи тIахьожам лоаттабечеи дешара балха волча директора заместитела лоархIамахи» керттера доклад йир Центросоюза центральни дешара - методически кабинете начальника **В. Г. Шпака.** Цул тIехьагIа къамаьлаш дир цига **И. А. Перкова** — Ставропольски кооперативни техникума директора заместитела, **И. А. Басикина** — Украински потребсоюза республикански дешара-методически кабинета директора, **И. А. Кила** — Краснодарски технологически техникума директора, кхычар.

19—20 мае пленарни заседанеш яьй, хIанз болх беш я секцеш.

Назране керда ретранслятор

11-ча май денз город Назране болх бе йолаеннай ТРСА-100-РРЛ яхача аппаратураца кийчъяь телевизионни ретранслятор. Ретранслятор болх бу дIакхоачийташ йолча 10-ча канале.

Радиолинейни магистральни лине Грознера ретранслятора юха хьачулу телевидене программа. Цу деррига а городе Назране - ТIой - Юрта, Экажкъонгий - Юрта, района кхыча юрташка Грозненски студе телевидене программа тешшаме хьалоацийт.

Программа лерттIа хьаэцара беррига телехьажарий ретранслятора оагIорахьа тIаерзаяь итт канал йола антенна хила еза.

15 июне — Советашка хоржамаш

РСФСР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ОКРУЖНОЙ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕШКА

РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташ оттабарах йолча къахьегамхой юкъарча собраней протоколашкеи организацеша оттабаьча йоагI-йоагIача округашка гIолла шоаш харжара раьза хиларах йолча кандидатий заявленешкеи хьежачул тIехьагIа «РСФСР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара йолча Положене» 55-гIча статьяга хьежжа, окружной хоржамий комиссеша РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла кандидаташта регистраци яьй:

№ 885 ЙОЛЧА ЛЕНИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Титов Федор Егоровича, 1910 шера ваьча, РСФСР кхыча мехкашкарча гIулакхий министра, КПСС члена, город Москве вахаш волча, г. Грозне «Электроприбор» завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаваьчоа;

№ 886 ЙОЛЧА ЗАВОДСКОЙ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Ржевская Валентина Григорьевнана, 1948 шера яьча, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода приборнста, ВЛКСМ члена, город Грозне яхаш йолча, В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаяьчоа;

№ 887 ЙОЛЧА ГУДЕРМЕССКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Хусанова Петимат Хасиевнана, 1949 шера яьча, Грозненски района «Юбилейный» совхоза баьцадараш кхедеча бригада бригадира, парте йоацача, Грозненски района Старая Сунжа яхача юрта яхаш йолча, Грозненски района «Юбилейный» совхоза болхлой, инженерно - технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаяьчоа;

№ 888 ЙОЛЧА НАЗРАНОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Боков ХьазкIаьша Хьажбикара, 1935 шера ваьча, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета Президиума председатела, КПСС члена, город Грозне вахаш волча, Ахриев ГIапура цIерагIча «Электроинструмент» завода болхлой, инженерно-технически болхлой, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаваьчоа;

№ 889 ЙОЛЧА НАУРСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Мосиенко Варвара Михайловнана, 1926 шера яьча, Сунженски района XX-гIча партсъезда цIерагIча колхоза баьцадараш леладеча колхоза бригада бригадира, парте йоацача, Сунженски района Ассински станице яхаш йолча, Сунженски района XX-гIча партсъезда цIерагIча колхоза колхозхой юкъарча собране оттаяьчоа;

№ 890 ЙОЛЧА УРУС-МАРТАНОВСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Вахаев Рамазан Висаевича, 1920 шера ваьча, Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатела, КПСС члена, город Грозне вахаш волча, Урус-Мартановски района «Гойтинский» совхоза болхлой, юртбоахама специалистий, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаваьчоа;

№ 891 ЙОЛЧА ШАЛИНСКИ ХОРЖАМИЙ ОКРУГЕ ГIОЛЛА

Баматгиреев Магомет Ширвдновича 1931 шера ваьча, КПСС Нохч-ГIалгIай обкома шоллагIча секретара, КПСС члена, город Грозне вахаш волча, Шалински района «Джалка» совхоза болхлой, юртбоахама специалистий, гIулакхерча наьха юкъарча собране оттаваьчоа.

НОХЧ-ГIАЛГIАЙ АССР ЛАКХЕХЬАРЧА СОВЕТЕ ДЕЧА ХОРЖАМАШТА ЙОЛЧА ЦЕНТРАЛЬНИ ХОРЖАМИЙ КОМИССЕ

Укх деношка аргIанара заседани хилар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе.

Заседане ла а дийгIа, йийцар Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете хоржамаш дара еча кийчон лелама хьакъехьа къахьегамхой депутатий Назрановски, Сунженски, Советски районий Советий исполнительни комитетий председателаша из Ф. У. Тамаева, Б. С. Шадиева, Е. К. Мажитовас яь докладаш.

Центральни хоржамий комиссе белгалдаькхар, Советашка хоржамаш дара Назрановски, Сунженски, Советски районашка еш йола кийчо ерригача городашка, районашка, болхлой поселкашка, юрташка а санна, къахьегамхой политически къахьегамеи хьинар чIоагIа айденнача, дерригача халкъо парте XXIV съезда решенеш кхоачашъяр дукха къовсам лоаттабеча хьелашка чакхйоалаш хилар.

Хоржамашта кийчо яра бу беррига болх Нохч-ГIалгIай АССР Конституце тIеи Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положене тIеи оттаьча ханашка беш ба. Районашка вIашагIа а ехка болх беш я участкови хоржамий комиссеш Масее метте дика вIаштIехьъяьха чакхъяьннай Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутаталла харжа кандидаташ оттабараи хьаллацараи яь хоржамашта хьалхара а окружной хоржамий комиссешка уж дIаязбара а собранеш.

Цунца цхьана комиссе заседане белгалдаьхар, Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта кийчо яра беча балха тIа Назрановски, Сунженски, Советски районашка цхьадола кхоачамбоацараш хилар.

Цхьайолча юртий Советий исполнительни комитеташа е йоагIаче тайпара уйла яьяц хоржамий комиссеша болх бара хьакъоастаяь помещенеш хьахаржаеи кийчъяреи, хIаьта из бахьан долаш цхьайола помещенеш хила ма- йоагIара яц. Балха мело ю цхьайолча участкови хоржамий комиссеша. Дукхача моттигашка тоъаш дац хоржамий хьакъехьарча Положене текст тIайола брошюраш справочни юридически литература, плакаташ. Культура учрежденеш хIанз а ерригаш а яц хургдолча хоржамашта хетаяь лекцеш, докладаш, беседаш, кхыйола массови мероприятеш вIаштIехьйоахачеи чакхйоахачеи дакъа лоацаш. Шортига лел харжархой спискаш оттаяра болх.

Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамашта йолча Центральни хоржамий комиссе къахьегамхой депутатий Назрановки, Сунженски, Советски районий Советий исполнительни комитеташа могадаьд Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деш дола хоржамаш Конституцегеи «Нохч-ГIалгIай АССР Лакхехьарча Совете деча хоржамий хьакъехьарча Положенегеи» хьежжа чакхдоахилга; хоржамий комиссеша шоашта тIалехка декхараш чакхдоахача хана царна практически новкъостал делга; харжархой спискаш шоай ханнахьа оттаяр Iалашделга; хоржамаш хулча дийнахьа гаьнарча производственни участкашка, гаьна даьгIенашка доахаи доажале баха хургболча беррига харжархоша кхадж тоссача дакъа лоацилга Iалашдергдола хьалаш вIаштIехьдахара данза даргдоацар делга; хоржамий комиссеште хьакъоастаяь помещенеш кийчъяь йоахилга, харжархошта тар ма лу дукхагIа паргIатов кхадж тассара къайле Iалашъяра эша хьалаш вIаштIехьа а даьха; Советашка хоржамаш дара кийчо яреи чакхдахареи ювзаенна йола материалаш шерагIеи хаддаеи кепайоазон тIа, радио чуи телевиденеи гIолла ювцаргйола гIулакх делга.

Комиссе. ла а дийгIа, йийцар Нохч-ГIалгIай производственно-технически бувзама управлене начальника нов. А. З. Ханта хоржамий комиссеш бувзама средствашца Iалашъяра чакхдоахача гIулакхий хьакъехьа яь доклад, бувзама управлене кулгалхошта тIадиллад Окружной хоржамий комиссей Центральни хоржамий комиссецара, къахьегамхой депутатий городий, районий, юртий поселкай Советий исполкомашцара бувзам дикеи тешшамеи вIаштIехьбоаккхилга.

Заседане ладийгIар хоржамий комиссеш транспортни средствашца, канцелярски кхоачамца хоржамий участкай помещенеш кийчъяра, политически художественни хIамашца Iалашъяра хилане ярдйоацача материалашца Iалашъяра чакхйоахача мероприятей хьакъехьа Нохч-ГIалгIай АССР Министрий Совета председатель заместитела нов. С. В. Синельникова, республика торговле министра заместитела нов. С. З. Шерипове, респотребсоюза председатела нов. М. А. Мамаева даьча хоамашка.

Облсовпрофо хоржамаш хулча дийнахьа курорташка, туристически базашка, пионерски лагерашка, къахьегамхоша садоIача кхыча моттигашка хургболча харжархоша Советашка деча хоржамашка дакъа лоацилга Iалашдара чакхйоахача мероприятей хьакъехьа, къахьегамхой депутатий Советий исполкомашца цхьана хоржамий участкаш белгалъяь хиларах комиссе заседане хоам бир облсовпрофа секретара нов. П. Ф. Селицке.

Депутаталла кандидатех дола дувцараш

НАХА ЕЗАШ, СИЙ ДЕШ

«Юбилейный» совхоза коа я «Къахьегама сийлен аллея». Цига хьалтеха доахк дикагІболча совхоза болхлой Дудаева Тансай, Хаджиева Хеде, механизатора Азиев Султана, шофера Касмынин Ефима, кхыбарий портреташ. Царна юкъе да йиълагIча бригада бригадира Хусанова ПаьтIамата сурт а.

Цхьавола саг хул цкъа вайзача, цунцара безам йIаьххача хана хьоца баха бусаш. Иштта чарех Хусанова хургья аьнна хеталора, цун сурт бIаргадайча.

ГIалат а валанзар. Из дерригe а бакъхиле дIаотт ПаьтIамат хьона бIаргаяйначул тIехьагIа, лоалахоша, цун бригадерча наха хьона из йийцачул тIехьагIа.

Халкъа кица да «ганьарча йишел - вешел юхера дика лоалахо тол» яхаш. ХусановгІарча цхьан тхов кІал яхача Никаева Маликас доккхал а деч ювц ший лоалахо ПаьтIамат. «Нанас яьча йишийна метта дІаэттай сойна из. Цунгара эшаш дар массаза а кийча да хьона. Ше деш дола гІулакх деза ца хеташ, хьогара шийна цхьа вайда баргхилара тIагIолла доацаш. Iа шийгара дийха гIоновкъостал дика а хеташ ду ПаьтIамата. Из ший бера дика нана а йиза йола цIен-нана а я», йоах цо.

«ПаьтIамат тхона» духхьала бригадир хинна Iац, из тха цIен саг я. Цо оала дош массаза я дег чура доагIаш хул. Цох хьаьнмалах хIама даллец. Бакъда, тхол эIамагIа яле а, цунна тхоначул дикагIа бэвз болх, де дезачун са дикагIа ьхув, тахан де дезар а кхоана дергдар а дикагIа вIаштIехьдаккха хов. Шийца болх беча наьха барт тоабе, царга безаме къахьегийта вIаштIехьдоал ПаьтIамата. Оаха доккхал ду тхоашта иштта дика бригадир нийсъяларах» — иштта ювц Хусанова цун бригадерча къаьнарча, йоккха опыт йолча болхлоша Байсарова РабиIата, Садуева Эмилата.

Духхьала лоалахоштен бригадерча нахан яйза Iац ПаьтIамат. ДIахатта Хусанова цу совхозерча моллагІча а болхлочунга, специалистага. Дикача оагIорахьара мара ювцаргьяц из цхьаьне а.

Мишта даьннад цу къонача кхалсага селлара доккха сий, мишта кхийнад цун селлара саха наха ше дІайовзийта? ДIатехкача гучадоал из дерригa а дог цIена къахьегарах, нахаца безаме хиларах хьахинилга. Кхыча тайпара хила йиш а яцар.

Ший дикагIа йола оамал — къахьегара тIера хилар — ший даьгарен наьнагарен хьаIомаяьй цо. ПаьтIамата да Хаса пенсе ваххалца Чимкентски областе, шахтер хинна, хIаьта нана Сабибат массаза а юрта боахаме болх беш чакхъяьннай.

Грозненски района Пригородни станице бархI класс йистеяьккхача, 1968 шера шоай «Юбилейный» совхозе, баьцадаараш кхедеча бригаде балха йода ПаьтIамат.

ЧIегI санна йиткъа а башха лакха а йоацача цох «Ер яр хIанз тха качъянза йисар, фу дулургда укханга, цунна хьалхара болх бергба е сенна яйтай оаш тхона ер яхаш лоткъоргья» аьнна хийтар цкъарчоа ПаьтIамат эгара хьалха бIаргаяйча бригадерча цхьаболча кхалнаха. Бакъда дукххача хана деиз производстве болх баь опыт йолча, вахар дайзача болхлой уйлано йоахар: «дIатIахьежача шаткъа санна кадай хулачоа тара я из йиIиг. Е балха геттара дика е багенна геттара сиха хургья из. Хьожаргда вай, ховргда вайна. Кастта гучадаргда вайна цох хургдар». Иштта хеташ хиннача кхалнаха шоашка дІайийцар Хусанова.

КIоажамо сийг санна сиха дIаэцер цо ший наставникаша РабиIатен Эмилатен беш бола хьехам, Iомаю говзал. Цкъаьннар кхы кердадаккха дезаш хилацар. Дукха ха ялалехьа дика болхло а хинна дІаэттар из. Цхьадола хIамаш ший наставникел а тIех кхетаде яьлар. Цунна къаьстта дика ховра болх вІаштIехьбаккха.

Бригадерча болхлоша 1969 шера шоай звеньевойла оттаэ къона ПаьтIамат. Цу шера ду цунна коммунистически къахьегама ударник яха еза цIи а. Бригада кхыча звеношта юкъе белгалъяьнна дикагIа я Хусановай коллективе къахьегама дисциплина, хьанна фу дикагІа карагІдаргда а ховш, балха тIа дIаниийсбу цо шийцара кхалнах, хIаьта ше массарел а дикагIа болх бе гIерт. Совхозе дикагIчарех цаI а хиле дІаотт цо кулгалдеш йола звено.

Цул тIехьагIа совхоза директо парткомо ше болх беш йолча бригада бригадиралла оттаю Хусанова.

Цу шера дика доккхий толамаш даьхар совхоза къахьегамхоша. Гектара тIара 98,7 центнер баьцадаараш чудера. ХIаьта Хусановай бригаде дукхагIа хьийкъар помидораш, нарсаш, кабуц, кхыяраш.

ИйслагIча пятилетке хадданза доккхий толамаш доах Хусанова керте латтача бригада болхлоша. Масала, пятилетка дIадахача шера совхозе гектара тIара юкъера лаьрт lча 181 центнер баьцадаараш даьхар, хIаьта цун бригадас 16 гектарах хIаране тIара 243 центнер чуера.

Бакъда продукци дукхагIа яккхарах доалаш дац гIулакх. Ховш ма-дарра, укх карарча пятилетка дерригача шерашка центрера лозунг а хинна дІеэттал «Ма-хуьлла кІезгаеIа хIама дІа а дохийташ, продукци дукхагІен дикагІен яккха!».

Из лозунг дика кхоачашдерех цаI я Хусановай бригада. ДIадахача шера совхозе баьцадаарий цхьа центнер яккхарга планагІа дIадахийта дезар дар 7 сом 30 кепиг, хIаьта дІадахар 6 сом 85 кепиг хилар. Хусановас кулгалдеча бригаде баьцадаарий цхьан центнерга 3 сом 80 кепиг мара дIадаханзар! Цул совгIа, город Грозне бахача наха цу бригадера дІакхуьа продукци дика хилар бахьан долаш цун коллективана ахчан премеш тийлар.

Совхозе бригадашта юкъе эттача социалистически яхье хьалхарча ах шера хьалхара моттиг яккхерах цу бригадана дирекцея парткомен карара кара тела ЦIе байракх 1000 сом ахчан премиг елар, хIаьта шу чакхдаьлча а из байракх цу бригадага йисар, цу тIа кхы 2000 сом ахчан преми а луш.

Совхка бригадерча дукххача наха Сийлен грамоташ елар, хIаьта звеньевайна Байсарова РабиIата вай Даьхен деза совгIат — Октябрьски революце орден елар.

Шоай бригада гIулаккхех санна дог лаз П. Хусановай новкъостий, ерригаIа совхозах а Совхка шоай кхащкара балхаш чакхдаьхача коммунист Махаев Мукъман керте латтача бригадана шекара сьеклаш нов. Романова бригадана хьажкIаши чуэцача новкъостал деш хилар уж. ХIаьта укх шера хьажкIаш дIаювча а новкъостал даьд цар.

МалагIа бахьанаш да, шун иштта толамаш даха ка йоалийтараш? аьнна шийта хьаттача, ПаьтIамата аьлар.

— Уж дукха а да. Бакъда царех керттердараш да: гIурахье а лаьтта дика кийчдар, шоай ханнахьа культураш дІаер, хий диллар, оасар дар, чуэцар. ХIанз а 65 гектар лаьтта да тхога.

Доккхий декхараш тIаийцад бригадерча кхалнаха пятилетка чакхйоалача шера Укх шера а ерригача пятилетка а заданеш Сийлахь-йоккхача Октябрьски социалистически революце 58 шу дуза ди тIакхоачаш кхоачашъе лерхI цар.

Баьцадаараш дIадийна мадаьннадий, шоашта ма-та хьалтIадаргда-кх уж аьнна Iед бригада болхлой. ДогIа ца делха тоъал ха я, лаьтта докъалуш латт. ДІадийна ги кхоачамхилал тIоадал ца хилча хьатIадала тIехьадаргда, хIаьта цкъадар талха а тарлу. Цудукхьа хIанз хий дехк оаха.

ДІаьхено боккха мах баьб цо беча балха — кхо медаль еннай.

Цун бригаде 24 кхалсаги 3 механизатори ва. Уж берригаш а цхьан цIен дезал санна барт тайна къахьегаш, производстье меттел, шоаш бахача а вIаши хьожаш ба. Масала, цхьа хIама нийкха шоэех цхьа кхалсаг цIагIа йисача, из тIеяьлар хо ца долийташ, но де дезар ду балха баькхараша. ХIаьта нагахьа санна саг цамогаш хилча, цунга хьажа болх, цхьа хатар нийкхача, новкъостал де оарцагIбовл.

Бригадацарча наьха барт тоабара, уж вIеши Iимерза хилийтара боккха лоархIам болаш ба вахара маIан дика довза а. 15—16 шера совхозе болх беш Iоаяь йоккха опыт йола е болхлой Байсарова РабиIат, Садуева Эмилат, Хушаева Меди, Закриева Совдат, Умиева ПаьтIамат, Муртазова Зазу.

Хусановас боккха теркам тIабохийт бригадацарча наьха политически сакхетам лакхбара. Цо дика дІадовзийтар КПСС ЦК-ас партега, советски халкъага даьча Кхайкарал тIа парте юрта боахама болхлошта хьалхашка оттаду декхараш.

Шийна ховчох, шийна карагIдьинчох кхоачамбаь Iеш яц ПаьтIамат. Практически опыти говзали ший яле а, цо хадданза лакхъю ший теоретически знанеш. Из хIанз Серноводскерча юртбоахама техникума кхоалагІча курсе заочно дешаш я. Ший йоккха говзал дIайовзийт цо къонача болхлошта. Цо Iомаяьй Дидаева Таиса, Садулиева Хамисат, кхыбараш.

Хусанова чIоагIа сий деш я бригадерча, совхозерча болхлоша, Шолже яхача юрта бахача наха, цох теш уж. Цудухьа шоза вIаштта цар из шоай юрта а Грозненски района а Советий депутаталла хержай. Хусановас боабаьбац шийх харжархой белла тешам. Цо диза кхоачашду наказаш а депутатски декхараш а. Масала, юрта юкъе кхаьчача дІахо йодацар цига лела автобус. ХIаьта из соцача хьатIааха гаьна яр юрта йисте бахача наха. Хусановас йоакхо ярах хIанз из автобус ерригача юрта юкъе гIолла чакхйоалаш лел. Нийслора хIара денна эша продукташ — тух, цIилеторгаш, кхыдараш магазина чу ца хулаш, цкъаза маькх а хаинахьа хьаяхьацар. Цига а оарцагIъьлар ПаьтIамат. Цу продуктай хьакъехьара лоткъамаш хазац хIанз юрта. Совхоза цIеноштa. Школьни яхача улицагIа гаьнаш йогIийтай цо.

Хусановаца шоай дагардар дувц харжархоша, цох теш. Цунна тешал ду хIанз хулача хоржамашка совхоза болхлоша массавар раьза а волаш из РСФСР Лакхехьарча Совета депутаталла харжара кандидаталла оттаяь хиларо а.

Ю. ЮСУПОВ.

МАГНИТОГОРСК. Сийлахь-боккхача Даьй-мехка тIема шерашка хIара шоллагIа танки хIара кхоалагIа пхоя Магнитогорски металлургически комбината металлах хьабаь бар.

Магнитогорски болатах яь танкаш Берлине кхаьчар.

Эвакуаци яьча 34 заводашкара нахи оборудовании кхаьчар Магнитогорске, цул тIехьагIа кхы а алсамъяьлар комбината тIема промышленноста лаьрхIа арахеца болат. Броневой плитал совгIа, кхы а 30 марках дола оборони болат арахеца йолаелар комбинат.

Баха боаггIача тайпара накъабаькхар магнитогорска металлургаш Сийлахь-йоккхача Котален 30 шу дизара. Городий-турпалий сийна ударни декадаш накъъяьлар комбинате, «Къахьегаме а тIем тIа сийлаь яхача Сийлен эстафетие кийкка тIа дІаязбеш хинаб дикагIа бола производственникаш.

Социалистически индустре форпост я Магнитка.

СУРТА ТIА: Магнитогорска металлургически комбинат.

ТАСС фотохроника.

11 БЕТТА ПЛАН— БИЪ БЕТТА

Укх шера планагIа тоха дезачул 806 метр совгIа бурув техад хIанзле Старогрозненски бурув тохара балхий управлене коммуниста Олейникова Леонид Денисовича кулгалдеча бурув деттарий бригадо № 708 йолча скважинана.

ИйслагIча пятилетка тIеххьарча шера планагIа 2200 метр лоаман породашта бурув тоха дезаш яр из коллектива.

Керда техника, кIоаргача а тIехкIоаргача а скважинашта бурув тохара дикагIйола технологи балха юкъейоалаярах, химреагенташта, электроэнергена кхомбар, бурув тохара долча остаех, кхыйолча оатхалех бизза пайда эцар бахьан долаш ер шу доладелча гIоне 300 эзар сома пачхьалкхен рузкъа кходаьд бурув деттераша.

— ХIанз 3440 метрга кIоарга кхачийтад оаха бурув, — яхаш дувц буровой мастера Г. И. Новикова, — Лакхехьарча а моттигерча а советашка хоржамаш хулача 15 июне кхачалехьа болата колонна цу скважина Iочуяхийта лерхI оаха. ХIаьта скважина 25 декабре эксплуатацинникашка дІакхачийта а лерхI. Из хургда КПСС XXV съезда дола тха совгIат.

Шоай смении заданеш тIехкхоачашъеш къахьег мастераша И. Камышникова, Ю. Болгова, В. Гонина кулгалдеча сменаша, бурув деттарий гIонцаша М. Баталова, А. Кравцова, А. Чулкова.

Шера 3450 метр лоаман породашта бурув тоха план йолча биъ бетта 2622 метр бурув техад Старогрозненски бурув тохара балхий управлене В. П. Слесарева кулгалдеча бригада коллективо. Кхы хьинар лаьгI ца долийташ къахьег цар май бетта а.

Хьалхарча итт дийнахьа, бетта 408 метр бурув тоха дезаш план йолча 309 метр бурув техад. Вешта аьлча, НохчГIалгIай АССР Лакхехьарча Совета депутат волча В. П. Слесарева бригада пятилетка тIеххьарча шера цхьайттлагIча бетта чотах къахьегаш я.

Керда техника, дикагIйола технологи балха юкъейоалаярах, химреагентий, электроэнерге кхомбарах, буровой остах, кхыйолча оатхалех биззa пайда эцарах цу итт дийнахьа 56 эзар сом фузкъа кходаьд бригадо.

ХIара бетта шоай смении заданеш тIеххкоачашъю мастераша И. Плотникова, А. Каплоухова, И. Бенежа, В. Рябова кулгалдеча сменаша. Ца хаддаш болх беш я воккхагIча электромонтера, Старопромысловски райсовета депутаталла харжа-кандидаталла оттаваьча В. М. Ивашенкос Iалашъю оборудовании.

Бурув деттачарна чIоагIа новкъостал деш, ший гIулакх лаьрххIа леладеш я иштта депутаталла харжа кандидаталла оттаяь йола Роменская Людмила а.

Т. АЛЕКСЕЕВ.

АМУРСКИ ОБЛАСТЬ. Сийлахь-йоккха Котало яьккха 30 шу дузача деношка ханал пхи бутт хьалха БАМ—Тында яха 180 километр бIаьха бола никъ хьабийллар. Цо вIашагIхеттар болх беш йола Транссибирская яха магистраль хьаеш латтача Байкало-Амурская яхачунца.

Балхаш халача Iаламa хьалашка, лаьтта даим гIордаь латташи наькъаш доацаши, деш хиннадоллаше а сихача темпашца хьадеш хиннад машинанакъа га.

Трасса тIа 6 миллион кубически метр лаьттанцара балхаш кхоачашдаьд, 140 йоккхеи зIамигеи инженерни сооружениеш яьй, станцеши разъездаши хьаяьй.

Кердача наькъа тIа гIолла Тынде—БАМ-а «столице» — дIагIоргъя гIишлон материалаш, оборудовани, сборни цIенош.

Никъ болх бе болабелча гIоне цхьан хана кхаь лостамах — малхбузенгахьа, малхбоаленгахьеи къилбаседагахьа Чульмански кIор боалчахьеи — Байкало-Амурски магистраль хьаяра балхаш дIадоладе торо хьахиннай.

СУРТА ТIА: БАМ — Тында яхача трасса тIа тIеххьара «дото» звено Iойилла сийлен бокъо яьккха Гуреев Григоре бригада.

В. МАРИНОВСКЕ сурт. ТАСС фотохроника.

ТХЬАМКА ХЬУВКЪАДЕРГДА

Советски районерча боахамашта керттера культура тхьамка да. Цудухьа тхьамка кхеду кхаш шерагара шерага шерду укхаза. Масала, укх шера из культура 200 гектара тIа кхееръя, план 180 гектар йолча.

ХIанз бехктокхаме ха я тхьамка леладераштa. Сихбенна тхьамка зIиргаш дІадогIаш ба уж. Таханарча дийнахьа района боахамашка дІадийнад 80 гектара тIа тхьамка.

Из болх къаьстта дика лела «Новая жизнь» яхача колхозе. ПланагIа 45 гектар йолча, хIанзле а 25 гектара тIа тхьамка дIадийна баьннаб цига. Изал тхьамка дІадийнад Кирова цIерагIча колхозе (план 60 гектар). Во лелац из болх кхыча боахамашка а, 1-гIа июнь хьатIакхачалехьа из культура дIайийна бовла дош деннад района тхьамка леладераша.

Доккхий да укх шера цар тIаийца социалистически декхараш. Цар лаьрхIадар ийслагIа пятилетка чакхйоалача укх шера пачхьалкхенга 240 тонн тхьамка дохка (план 200 тонн). Цхьабакъда, КПСС XXV-гIча съезда сийна цар дош деннад Даьхенга 300 тоннал кIезгагIа доацаш тхьамка дохка, вешта аьлча, хIара гектара тIара чуэцаргда 15 центнер тхьамка, планагIа 10 центнер йолча. ХIаьта цхьайолча звенош, бригадаша кхы а доккхагIа декхараш тIаийцад. Масала, коммуниста Алиева Зайнапа кулгалдеча звенос дош деннад хIара гектара тIара 20 центнер тхьамка гулде. Из санна звенош дукха я районе.

В. МАТИЕВ.

ЛАКХЪЕ ОБЩЕСТВЕННИ ПРОИЗВОДСТВА ЭФФЕКТИВНОСТЬ

ПРОДУКЦЕ ДИКАЛА— ДУККХАГIА ТЕРКО

Продукце дикал лакха хилар — цунна ханнахьен толамцен реализаци яра, производства эффективность лакхъялара, планал совгIа бола пайда эцара гаранти я.

Республика промышленни предприятешка цхьабола болх чакхбоах арахецача продукце дикал лакхъяра, мероприятеш чакхйоах аттестаци яра, стандарташи технически хьалаши эргадаьха тоадара. Цо торо лу арахецача изделей дикал кхы а лакхагIа хилийта.

Цун боарам белгалбоал продукце дикала аттестаци яра цхьа система (ЕСАКП) балха юкъейоалаярца, цуга хьежжа дикала кхаь категорех аттестаци ю промышленни продукцена: лакхарчен, хьалхарчен, шоллагIчен.

Ия тайпа аттестаци яро хьагойт: лакхарча категорех кийчъяьча изделей дакъа предприяте доккхагIа ме хул, дикагIа хул коллектива къахьегама экономически хьокхамаш а.

Республике шерагара шу массаза доал алсамъювлаш латт дикала категорех продукцена аттестаци ю предприятеш. Нагахь санна, 1972 шера кийчача продукцена аттестаци елга 28 предприяте мара хиннадеце 1973 шера из болх 75 предприяте чакхбаьккхаб, хIаьта 1974 шера — 84.

Лакхерча категорех йола продукци арахецилга 1973 шераца нийсдича, 1974 шера шоза алсамдаьннад.

ДукхагIа хиннай лакхерча категорех мара продукци арахецац хеца предприятеш а. 1973 шера уж шиъ мара хиннаеца 1974 шера ворхI яр.

Лакхерча категорех йолча продукце мах 1974 шера республика промышленносто кийчъяьча ерригача продукце маьхах 6 процент хилар.

Пачхьалкхен дикала Знак тIалатташ 44,3 миллион сома продукци арахийцар Грозненски химически комбинато, комбинато кийчъяьча ерригача продукце маьхах 38,1 процент хул цунах.

Продукце ялх тайпа пачхьалкхен дикала Знак еннай Грозненски химически комбинате. А. Шерипова цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе 1974 шера кхо тайпа продукци кийчъяьй пачхьалкхен дикала Знак а луш, царех да авиадаьтта «МС-20», кабельни даьттен парафини. Из тайпа 13,3 процент продукци арахийцай заводо. Лакхерча категорех ши тайпа продукци арахийцай Производственно - товарни контора — «Б-91/115» маркахи «АН-98» маркахи дола бензин. В. И. Ленина цIерагIча Грозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе лакхерча категорех парафина диъ тайпа арахийцад, хIаьта Н. Анисимова цIерагIча Новогрозненски мехкдаьтта чакхдоахача заводе — алкилбензин.

Пачхьалкхен дикала Знак тIалатташ 35,2 эзар 8 тайпа берай кочамаш арахийцай Грозненски швейно - производственни объединене.

Кийчача ерригача изделешта юкъе лоархIам боллаш моттиг дIалоац хьалхарча категорех йолча продукце а.

1974 шера республика промышленносто арахийцача ерригача продукце маьхах 56,9 процент мах болаш яр хьалхарча категорех арахийцар. Цу категорех йола продукци дика лоархIаш я, хIаьта а пачхьалкхен Знак тIалаттачунца нийсъяла йиш йолаш яц из.

«Грознефтехимзаводы» объединене предприятеша хьалхарча категорех арахеца продукци ерригa арахецаш йолчох 81 процент я, приборостроене — 98,8 процент. ГI. Ахриева цIерагIча «Электроинструмент» заводои ацетонови заводои 1974 шера хьалхарча категорех мара арахецаш хиннаяц продукци.

Дикала хьалхарча категорех я ала мегаш я мехкдаьтта чакхдаккхарен мехкдаьттахимен продукташ, тIахьожамен технологически процессашта регулировании ю приборащ, инженерни управленчески къахьегама приборащ, кхачани шурен промышленноста лаьрхIа технологически оборудовании, тракторий прицепаш, иштта кхыяраш.

Цхьабакъда республика дукххача промышленни предприятешка арахецача продукце дикал лакхъяра хIанз а кIезига ду де дезараш.

Промышленноста продукце юкъарча объеме доккха дакъа дIалоац шоллагIча категорех йолча продукце, цун дикал вай эамо дІадехарашка хьежжа яц. Продукци белгаларча ханашка кхы ара па хецаш соцае еза е цун дикал лакхъе еза, хIаьта стандарташ кердаяха езаш яц.

Къаьстта лакхбеннаб дикала шоллагIча категорех йолча продукце боарам Аргунски цIеношта лаьрхIа йоккхий пакелаш еча заводе. Цу завода шоллагIча категорех йолча продукце мах цхьа миллион сомага дIакхаьчаб, вешта заводо арахецача ерригача продукцех 40 процент.

Ерригача кийчъяь яьнача изделей маьхах 18 процент бар шоллагIча категорех йолча продукцега кхоач Грозненски аьшкабетонни конструкцеш арахецача заводе.

ШоллагIча категорех йола продукци 20,5 процентага дIакхоач Грозненски кога-гIирс беча фабрике, 6 процент гаргга — «Терек» яхача мебельно-дахчан хIамаш еча фирме.

«1974 шера арахийцача промышленни продукце техническо боарамаи дикалаи» учет яра итогаша хьахьекхача беса, республика 30 промышленни предприяте лелабаьбац дикала категорех продукцена аттестаци яра болх.

ХIанз укх хана е езаш йоллаше а аттестаци ца еш 11,7 процент продукци я. Аттестаци ца еш иззал продукци йисар бахьан — предприятеша керттера изделеш мара теркал ца яри продукце кхыча тайпай доаггIача бесса йоакхо ца яри да.

Электромеханически заводе 59 процентага дIакхаьчай аттестаци ца еш йиса продукци. Цу заводе аттестаци яьяц электрически низковольтни аппаратура 16 тайпана, «Пищемаш» заводе аттестаци янза я 58 эзар сом мах бола кхачан промышленноста технологически оборудовани, «Красный молот» заводе аттестаци ца еш йисай 12 миллион сома маька йола продукци, вешта аттестаци е езаш арахецача продукцех 42 процент яр.

Аттестаци яра болх иштта чакхбаьккхабац № 15 йолча маслозаводе, Грозненски шиню - коньячни комбинате, «Чеченингушсельстрой» треста аьшкабетонни конструкцеш еча заводе, РСФСР жилищно - коммунальни боахама Министерства экспериментально - механически заводе, кхыча моттигерча промышленноста цхьайолча предприятешка.

Дикал лоха йолаш арахецайо кога-гIирс, швейно - трикотажни изделеш, шурах, дулхах яь, маьлхабуличан, кондитерски изделеш, кхыдола наха хоашал дола товараш.

1974 шера стандарташни измерительни техникани шучач хьалкхен тIахьожам лоаттабеча Нохч - ГIалгIай лабораторен товарий дикала йолча пачхьалкхен инспекцен промышленни предприятешта 170 предписании йир 1,3 миллион сом мах бола ао-продукци арахецарах.

Цудухьа, промышленни предприятей коллективашта хьалхашка латтана керттера декхарех цаI да продукце ассортимент кердаяккхари цун дикал дукха лакхагIа хилийтари проблема кхоачашъяр.

Промышленни предприятей балха опыто хьахьокх, дикал лакха йолеи наха чIоагIа хоатташ долеи товараш арахецача предприятешка болхлой творчески хьинар, производствах хьабоала пайда дукха лакхагIа болга. Цудухьа дикала бахьан лоаттабеча къовсаме эгара керттердар фуд аьлча, из да тIадиллача гIулакха хIара болхлочун, инженера бехктокхам лакхбелга. Дикал лакха йола баркла изделеш арахецар бахьан къовсам лоаттабар — берригача болхлошеи инженерашеи, конструкташеи экономисташеи, боахама болхлоша дакъа лаца дезаш дерригача халкъа гIулакх да.

Аттестаце система новкъосталца продукци эргаьккха тоаяр пачхьалкхенна а предприятешта а аьтув болаш да. Пачхьалкхен дикала Знак еннача, производственни лоархIам болча изделешта оптови маьхаш тIатехад, наха хоатташ долча товарашта — уж хоастадара фондаш алсамйоал, цудухьа шерагара шерага алсамдоалаш латт дикала лакхерча категоре товарий дакъа.

Изделешта аттестаци яра кердача порядко тешал ду продукце дикала, фабрични марка сий бахьан, товарзцы изделеши дукхагIа яхара бахьан лоаттабу къовсам чIоагIбеннилга. Из къовсам лоаттабелга хьадоагIаш да КПСС ЦК декабрьски (1974 ш.) Пленума решенеш тIара.

В. ЮДОЛОВИЧ,
республика статуправлене промышленноста йолча статистика отдела начальник.

ВЕЖАРАШХА ДОЛЧА МЕХКАШКА ЦХЬАНА ХЬАЛДУ ГIИРСАШ

Промышленни объекташ цхьана хьалъелга тахан капитальни гIирсаш хьалдара даькъе СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана леладеча гIулакхий лоархIамегIара форма а хинна дІаэттад.

АПН корреспондента Шинкаренко Павела массехк хаттара жоп лулга дийхар гIирсаш хьалдара дешашта йолча СЭВ-а Массазарча комиссе советски даькъа кулгалхочунгара, СССР Госстроя председатела заместителагара Иван Александрович ГАНИЧЕВГАРА.

— ХIанз массехк шу даьннад керда индустриальни мощносташ хьаяра даькъе СЭВ-а членаш долча мехкаша цхьана гIулакхаш леладу. Боккъала а, уж леладарах хьахинна цхьадола хIамаш дувцал сона.

— Социалистически содружество хьахилча денз вежарашха долча мехкашка СЭВ-ага гIоллaрча партнерий новкъосталца хьалъяьй итташ йоккхий заводаш, фабрикаш, бIарчча комбинаташ, низ бола электростанцеш, шоай тайпара хи тIара гIирсаш, хьахиннад промышленноста бIарчча доакъош. Цхьана леладеча гIулакхех хьахиннараш шаьргIа бIаргагу «ДоттагIал» яха трансевропейски мехкдаьтта провод, «Машар» яха энергосистема, «Вошал» яха газопровод санна долча цхьана хьалдаьча гIирсашка хьежача.

Уж объекташ хьалъяро дика аьттув баьккхаб вежарашха долча мехкий халкъа боахама структура тоаяра. Масала, «ДоттагIал» яхача мехкдаьтта провода чу гIолла хьаухача бедала ларда тIа болх беш я Венгрера, Польшера, Чехословакера, ГДР-ера мехкдаьтта химеи энергетикаи йоккхий комплексаш. ВIашагIтехача «Мир» яхача энергосистемо новкъостал ду системе дакъа лоаца пачхьалкхенаш мел эшш хадданзеи электроэнергеца Iалашъяра. Масала, 1973 шера царна юкъе дIа-хьа тийнна электроэнерги 17 миллион киловатт-сахьат гаргга хилар.

Шин оагIорахьарча ларда тIа йоккхача масштаба производственни объекташ хьалъярца цхьана чIоагIа дегIаух шин оагIорахьара бувзамаш а. Масала, Советски Союзои Румынеи цхьана Прут яхача хи тIа хьалъю Стынка-Костешти яха гидроэнергетически комплекс. ГДР-ои ЧССР-ои, хIаьта иштта ВНР-еи СССР-ои этиленопроводаш хьалъю, хIаьта Польшои Чехословакеи цхьана къа а хьегаш дегIаккхувл Тарнобжега районе сангал доаха, Глогув- Любина районе цIаста руда доахеи чакхдоахеи мощносташ, и. кх. дI.

— Мишта а малагIча бахьанегIа а хорж цхьана хьалъерг-йола объекташ?

— Теркал ду массехк тайпара лаьрхIа хIамаш — из яле а е кхыяле а йолча содружества члена къаман экономика дегIайоалаяра эшараши цу тайпара объект хьалъелга партнерашта лари; юкъара доагора-бедала е кхыйола экономически проблемаш къоастаянза ярг ца хилар; къахьегам дунеи халкъашта юкъе социалистически хьисапагIа бекъанза, производственни специализации кооперировании янза ярг ца хилар. Цу хана тIа-тIа шерагIа юкъекхухь хозрасчетни принципаш, цхьана леладеча гIулакхех вIаши гIойле яргйола хIамаш.

Цунца цхьана дуккхача хьале вежарашха йола пачхьалкхенаш экономически дегIаахара боарамаш вIаши гаргадахийтари нийсдалийтари духьа промышленни гIулакха дукхагIа дегIадаьххача мехкаша дуккхьал хьоашал тIа гIолла новкъостал ду кIезигагIа дегIадаьххача мехкашта.

— Боахама расчет хьоахайиргIа, цхьана предприятеш хьалъяр вIаши гIойленагIа хиларах дийцар. Хьалда аьлча, уж гIулакхаш мишта, малагIча тайпара кхоачашдеш да?

— ДукхагIа дегIаьъхкача формех цаI я цу объектана материалаши оборудовании е проектни документаци лоаттаяра хьисапе а хIаьта иштта цу мехка кхыча объекташта материалаши оборудовании лоаттаяра, е халкъа эша товараш лоаттадара хьисапе а лаьрххIа тела кредит. ХIаьта цунца хийца кредитора йоагIа хьалъеш латтача предприятена эша продукци. Цу тайпара условеш а йолаш СЭВ-а членаш долча мехкаша Польше цхьана хьалъяьй Тарнобжегара сангал доаккхеи Любинера цIаста доаккхеи рудникаш а хIаьта иштта Турув-I Турув-II яха тайше кIор боаха шахташ а.

Укх тIеххьарча шерашка тIа-тIа дукхагIа дегIаухаш йола СЭВ-а членаш долча мехкаша капиталовложенешка дакъа лацара цхьаькха форма — Дунен халкъашта юкъерча инвестиционни банкага (МИБ) гIолла йIаьххача ханна кредиташ телар. Цхьана дакъа лоацача мехкаша дIачутелача взносех хьаяьй МИБ-а капитал, хIаьта банко цунах пайда эц хьалдеча гIирсашта. белгала аьлча, Венгре машинанакъа электрификаци ешш «Икарус» яхача автобусий производство шеръеши, ЧССР-ера «Татра» яха автомобильни завод шеръеш, Польше кIезигагIа низ бола моторaш хьалергдола завод хьалъеш деча балхашта финансировании яра.

Цхьана леладеча гIулакхий пайданеи дIахо кхы а дикагIа хургйолеи форма я шин мехко е дуккхача мехкаша интеграционни объекташ хьалъеча юкъарчал доацаш дакъа лацар. Цу тайпара цхьана леладеча гIулакхаша предприятеш хьалъяра ханаш лоацъю, халкъа боахама эша продукци сихагIа хьае йиш хулийт мехкашка. Цул совгIа, низаш вIашагIтохаро кхоачам бу тоъаш боацача болхлоцца е эшача профила специалистаца.

Цхьана леладеча гIулакхий из форма дукхагIа дегIаухаш хилар хьахьокхаш дола масал хила йиш йолаш да Оренбургера СССР Малхбузехьарча доазонга кхаччалца юллаш латта газопровод. Наькъа цхьацайола участкаш доакъашхой долча мехкий гIишлош еча организацеша хьалъергйолаши оалаш ма-дарра, шоай «дIоагIаш» вешта аьлча бокъонца йистеяьппачул тIехьагIа дІатергйолаши я. ДIадахар юха меттаоттадергда уральски газ лоаттаярца, доаггIача тайпара проценташ тIехьа а долаш. Цу тайпарча кооперацe йиш хулийт содружества материальни, къахьегама, финансови ресурсех пайда дикагIа эца, балхаш дикагIа деи производства технически боарам лакхбеи.

—Укх гаргIарча хана цхьана хьалле лаьрхIа эгара лоархIамегIа дола гIирсаш малагIаш да?

— Эгара хьалхарча аргIанна уж доагора-энергетически бедален проблема къоастаяра СЭВ-а членаш долча мехкашта новкъостал деш йола объекташ. Аз эгара хьалхарча аргIанна царна юкъе цIи йоаккхаргъяр 1971—1975 шерашка хьалле доладаьча гIирсий — Кисмбаевски асбестови горнообогатительни комбинат, Усть-Илимскера целлюлозни комбинат (СССР), Катовица районера металлургически завод (ПНР), Винницера (СССР) Альбертише (ВНР) кхаччалца йода 750 киловольт напряжени йола электропередача лини, аьшк доалла бедали (окатышаш, концентраташ) ферросплавий цхьадола тайпаши доаха дукха кхы йола объекташ санна дарий. Советски Союзои Монголеи согласени яьй «Эрдэнэт» яха горнообогатительни предприяте цхьана хьалъяра. Цун доазонел чухьа хьалъе лерхI цIастамолибденови комбинат. Салхир — Эрдэнэт яха машинникъ. Дархан — Эрдэнэт автомобильни никъ, электропередача высоковольтни лини кагегIа йола массехк объект. Болгарен Румынеи шоай низаш вIашагIтехад Дунай (Белене-Чоары) яхача хи тIа гидротехнически комплекс хьалъяра. Куба Республике хьалъе лерхI никелеви кобальтови руда доахеи чакхдоахеи мощносташ.

Цхьана леладу лоархIаме гIулакх а хинна дукха ха яланехьа дIаоттаргда СЭВ-а членаш долча европейски мехкий вIашагIтехача энергосистемаи СССР БIарччача энергосистемаи ларда тIа вIашагIйоллаш йола СЭВ-а БIарчча энергетически система хьаяр.

ХьатIайоагIача пятилетка йоккхагIйола объект хургья лакхе вай йийца Оренбургера СССР Малхбузехьарча доазонга кхаччалца 2700 километр йIаьха юллаш латта магистральни газопровод. Къулбехьен Урала газо СЭВ-а членаш долча мехкашта новкъостал дергда дегIаухa цар химически промышленность кхы тIа а бедалца Iалашъе.

(АПН).

ДIАЯХАЧА ЗАМАХ ЮХЕДИСАЧА
ВОЧА ГIУЛАКХАШТА ДУХЬАЛА

ЦХЬАБОЛА «ДАЬЛА ЛАЬШИ» ЦАР ВАХАРА СИБАТИ

Советски Iаьдал латтача шерашка вай Даьхен массе а мийнкге санна дувцилга йоацаш эргадаьннад Нохч-ГIалгIайчен сибат, тоаденнад бахача наьха вахар. Доккхий революционни хувцамаш хиннад республика экономике, культура вахаре, социальни а общественни а хьале, хувцаеннай наьха уйлаш, цар сакхетам.

Хотталургдоацаш тийдад бIаь шерашка наха Iоткъам беш хиннача шариIатен Iадатийн традицей овлаш.

Нохчийн гIалгIайн халкъаш дуккхача къамех латтача сийлахь-боккхача барттайнача советски дезала юкъе кхыча къамашта нийсса бокъо йолаш дахаш да. Иштта ба советски вахара чулоацам.

Ленински Iилма сердалоно эккхаьий вай лоамий довкъашка, аьлешка бIаьшерашка лаьтта боадо. Хьалха, паччахьа Iаьдал долча хана, йоккхача юрта а дешеи яздеи ховш наггахьа мара саг ца хиннача хIанз вай юрташка дешеи яздеи ца ховш саг вац. ХIэра юрта школа, клуб, библиотека я. Республике коммунистически кхетамца къона тIехье хьалкхеш йола институташ, техникумаш я. Из дерригa а хьахиннад ленински парте хIара денна йоакхо яр, вежарашха долча советски халкъаша, эггара хьалха сийлахь-доккхача эрсий халкъо а деш, новкъостал дар бахьан долаш.

Вай мехка коммунизм хьалъеш доаллача дерригача советски халкъаца цхьана хьинаре дакъа лоац тахан нохчийн гIалгIайн халкъаша. Иштта я вай зама. Иштта ба заман нах, даьлахи овлаяэхи тийша, «дунен тIа мел дар даьла низагIа лелаш да» яхаш хабараш дувцараша юкъара цхьаккха хIама дац цар.

Октябрьски революци яьнначул тIехьагIа ба а ба хьалхийнараш баьха а баьхаб бахаш а ба цхьа уйла керта чу йолаш. Из я сай вахар дезарца цхьана беррнгача советски наьха вахар деза сопа, сай цIен кхуврча йоакхо ярца цхьана беррнгача советски мехка йоакхо ю аз, яха советски сага уйла, хIана аьлча со ваь са юрт е город, са вахар, са лелар дерригача советски халкъах, вай Даьхенах дIакъаста йиш йоацаш доландаь. Цу тайпара лакха уйлаш хила йиш я вай заманхочун, советски наьха, хIана аьлча таханерча вахара хам а беш е даьла а, е шейхий, е моллай а новкъостилга дог а ца доахаш сийрда кхоане шоаш хьалъеш уж боахкандаь.

ХIанз дуккха дукхагIа бола нах къаьнача патриархальни, феодальни, буржуазни, хIаьта иштта дына баьдеча, тIехьадисача гIулакхех мукъа а баьнна хьаьнала къахьегаш, вахара мел эшар шоай кулгашца хьадеш ба. «Укх дунен тIара вахар сага дала ханна денна вахар да, хIаьта бокъонца дола вахар вокх дунен тIа хургда», яхаш моллаша, моэгIараша, кхи царна тара бараша дувцача фаьлгашка ла ца а дувгIаш беркате бахаш ба.

Бакъда, вай теркалданза далац дына ислама баргалех мукъабаланза бола нах, кIала кIийле йоалача, тайп-тайпарча ханашка шоашта болча выттона дына керте лаьттараша, дукхагIча даькъе хьал долча наха, хьадага а лувцаш вIашагIдийхкача хьехамашца цхьаболча советски наьха уйлаш, сакхетам толхабе, уж харцахьарча наькъа тIа баха гIерташ бараш вайна юкъе хилар.

Дунен тIа эггара къахетамегIа долча, цIена къахьегаш, хьаьнала вахаш волча сага сагIув массахана хьаллоацаш долча Советски Iаьдало шийле ладе безам болчунга дына гIулакхаш ма леладе цIаккха а яьхадац, яха а яхац, бакъда сатийна къахьегаш болча советски наьха уйлаш телха а еш, тIехьадиса зуламе гIулакхаш хьал а лувцаш харцахьа хьехамаш деш, наьха хьакъах баха гIерташ болча нахаца машар цIаккха хинна а бац, е хургба бац цун.

Тайп-тайпарча вирдах йолча тоабашта керте латтача цхьаболча наьха уйла йнча йоккха тамаш йолаш хIамаш дукха нийслу. Ховш ма-дий дIаяхача хана паччахьалкхенна а халкъа а тайп-тайпара зуламаш а даь, тIагIолла шаьра къамаьлаш а деш чудоаллар хувцадаланза бола, ды лелаберашта хьалхашка кеп а увттаеш, наха моттийта къорIа тIарен жайнаш тIарен да яхаш хабараш дувцаш, уж тувлабе, нийсача наькъа тIара баха гIерташ бола, аьттув баьлча хIанз а моллагIа зулам де дегаза хетаргдоаца «даьла лаьш» царна юкъе кIезига боацилга.

Царех бар парте Назрановски райкома IV пленуме бийца Долакха-Юртара Манкиев Мусий Хьусен, Экажкъонгий-Юртара Кортоев Хьамзата Къурейш, Яндарера Даурбеков ИбрахIамий Хьусен, СурхотIара Албогачиев Жарапа МахьмагIаьза. Царех ва «Ленинникъ» яхача Назрановски районни газета тIа дукха ха йоацаш хьоахаваь Точиев Мусий Чада. МалагIа хьехам дургба цу тайпарча наха сага? МалагIа пайда баргба царгара уж баьччала а баьха лелаберашта, халкъа, мехка? МалагIа бахало я царнеи Сунженски района ЧемалгIарча цхьаболча наха «шейх» ва яхаш везваь лелаваьча, моллагIа во хIама де дегаза ца хеташ хиннача бIехача бандита Газиев Хьумадан, «шайхала» ваьнна нах Iехабеш лийнача, цар рузкъах вахаш хиннача Урус-Мартанерча Яндаров Юнадепен юкъе? Цар хьехам, цар уйлаш, цар гIулакхаш цхьатарра да.

Лакхехьа хьоахабаьраш а царна тара бола кхыбараш а ба тIехьадиса, тишденна гIулакхаш мога а деш цIена къахьегаш бола нах тувлабе гIертараш, далла цIена гIулакх деш ба шоаех алийтар духьа доккхий къамаьлаш а деш, Iаьожа можамаш а йита лелараш. Уж ба советски вахара раьза боацараш, советски порядкашта духьал бараш, кхыча къамех болча нахацара доттагIал, хьоашал, безам ла ца могараш. Малаш ба царна тIехьа бувлараш, цар сийдеш, уж безбаь лелабераш?

Ховш ма-дий бокъонца дола вахар довзаш, цун сийрдача кхоаненах кхеташ бола чах царна тIехьабаргбоацилга. Царна тIехьабувл саг космосе чахарах, Бетта тIа воссарах тешшал кхетам боацараш, Лаьтта кхесташ хиларах, Малха гонахьа цо го боахаш хиларах кхеттал хьаькъал доацараш, хIара денна хулаш долча хувцамий зем баккха магтал вахар довзаш боацараш. Цу тайпарча нахаца дувца атта да дына тоабашта керте латтарашта, шоай йукх диача герзаца кхерам тувс цар баьдеча наха, иштта кара ух тIехьа биса сакхетам бола нах дына Iоткъама. Бакъда цу тайпарча «даьла лай» юхь яц инженераца, хьехархочунца, лораца, агрономаца, кхыболча дийшача нахаца юхь-духьала этта вахара хьакъехьа къамаьл де. Дика хов царна цу тайпара саг шоай фаьлгех тешаргвоацилга.

Эхь-эзделага хьежжа шийн гIулакхаш леладе аьнна Советски Конституце гражданашта бокъо енна яле а вай парте бе-башха ца хеташ леладац дынах тешаш болча наьха йоакхо елга. Шийн лоархIаме декхар лоархI цо дына Iоткъама, геттара тIехьадисача, дунен тIара вахар харцахьа кхетадайташ долча гIулакхий Iоткъама нах кIалхарбахар. Цудухьа наьха сакхетамчуоа тIехьадиса гIулакхаш хаьдда дIадахара тIехьа лоаттабеш бола хьинаре къовсам хила а хинна ба а ба вай парте керда саг хьалкхевеш беча балха юкъе боккха лоархIам болаш.

С. КОТИЕВ.

ДОНЕЦКИ ОБЛАСТЬ «Торезантрацит» яхача комбината Лагутина цIерагIча шахта коллектив — КПСС XXV-гIча съезда сийна къахьегама вахте. Предприяте хьалха латтача № 5 йолча участка горнякаша шоашта хьалхашка декхар оттадаьд ихе шера план шахтера Ди хьатIакхачале кхоачашъе.

СУРТА ТIА: 5-гIча участка хьалха латта шахтераш. (Аьрдехьара аьттехьа) — звеньевой Иван Дьяченко, очистной забоя болхлой Гальцов Александр, Стрюков Виктор, Красиков Александри Социалистически Къахьегама Турпал бригадир Мельницкий Андрейи.
Л. САМСОНОВА сурт.
ТАСС фотохроника.

Ачхой-Мартановски района «Орджоникидзевский» совхозе сом кхебеш пхиъ бригада я. Укх тIехкхьарча шерашка хаданза хьалхара моттиг дIа ца хецаш хьайоагIа Дутаев Зелимхан керте латта № 1 йолеи Ибрагимов Нурде кулгалду № 4 йолеи сомий бешамаш лелаеча бригадай коллективаш. Юрта боахама культураш дукхагIа кхеяра яьржача Еррнгсоюзни яхье дакъа лоацаш къахьийгача Ибрагимов Нурде кулгалдеча коммунистически къахьегама цIи лелаеча бригадана дика гIулакхаш карагIдаларах 1973 шера енна СССР кхачан промышленноста Министерства, кхачан промышленноста болхлой профсоюза ЦК Сийлен грамота, ВДНХ Керттерча Комитета II-ча степена вымпел улл бригада цIеча уголоке. Кхы а доккхагIа да пятилетка къоастамбеча шера царна карагIдаьннараш. Укх деношка ВДНХ-ра доккхий совгIаташ дахкарах кхаъ хинна дог гIоздаьнна бар йиълагIча бригада звеньевой Л. Саколенко, болхло А. Багуева, кхыбараш. Уж ВДНХ доакъашхой ба.

Сий долча болхлоша дIахо хьу укх пятилеткагIа шоаш лаьца боахам экономически дегIаккхувлара никъ. Укх шера хьувкъама лард йоллара шерра къовсам боаржабир совхоза сомий бешамаш лелаераша.

КЕРТТЕРДАР ДАЬ ДАЬННАД

Ер шу долалуш сомий бешамашкара бIаьстан балхаш ЦхьоалагIа май тIакхоачаш чакхдахара тIайийцача социалистически декхарех дика лоархIабаьб совхоза къахьегамхой. Лоаццача агротехнически хана чакхдаьхар гаьнаш йоIилга, кхозза молхаш техар, гаьний хенашта гонахье аьхкар, кIираш техар. Соахка гурахьа чудолийташ хий диллад. ХIаьта бIаьсти а вегетационни хий дилла даьннад.

Совхоза болхлоех хIаравар толам совбаккха гIерт. Царна юкъе яьржача яхьах дика беркат доал. Доккхий хьокхамаш даьхад болхлоша Хаджиева Iайшета, Дадаева Хьалимата, Арбузова Марияс, кхыбараша.

Цхьатарра сом теха латт баьццара гаьнаш. Оасарах цIена я гаьнашта юкъера йовкъаш. Молхай докх довл гаьнашта юкъе.

— ХIанз оаха етта молхаш вIашш эзь я. ЦаIаш садоахкача зуламерча хIамаштен вожаш лазараштен духьала, — йоах совхоза бешамаш лелаеча агронома Гончаренко Вера Алексеевнас. Ер ха Iажий наца, долгоножка хьахула ха я. Цудухьа хIанз тохаш йола молхаш пайдане хургья.

Совхозе лаьрхIа отряд вIашагIъеллай гаьнашта молхаш тохара. Цунна кулгалдеча Асхабов Нажмудина дика вIаштIехьбаьккхаб шийн коллектива болх.

— Хий детташ итт агрегат я тха совхозе, — йоах бригадира. — Механизатораша дика кхетаду хIанз оаха беш бола болх хьувкъам лакхбара, сом лазараш доацаш дика хилийтара мел лоархIаме ба.

Молхаш массанахьа дIакхоачаргйолаш а сиха а болх бара механизатораштa юкъе яьржача яхье хьалха латт комсомолец Курбанов Сайд-Махьмад, Джовбатыров Заьламхан, Бексултанов Ахьмад.

ХIара шера кхы а дукхагIа хул совхоза сом лу бешамаш, Соахка 31 гектар мара ца хиннача укх шера кхы а кхоъ гектар сом луш хургья йиълагIча бригада бешамаш. ДIадахача шера шоаш лелаьча бешамий хIара гектара тIара 225 центнер йоаккхаш шиъ ах план елар цу бригада коллективо. Сомий бешамаш лелаераша укх шера шоай дерригa низаш оарцагIдаьхад укх шера кхы а дукхагIа сом чубара. Иштта дика хьокхамаш да совхоза бешамаш лелаеча кхыча бригадай.

— Цхьабарашта хет, сомий бешамаш лелаераш гуйре чуерзаь яьлча кхы де хIама доагаш цIагIа багIаш санна, — йоах минеральни удобрени кхоален кIал Iойоассаеш воаллача № 5 йолча бригада кулгалхочо Паршоев Шарипа. — Бокъалдар аьлча, укхаза бийсаш тIехь йоахе а де хIама да. Укх шера цIаьхха йIовхал оттарах шелал ярах шек долаш дукха ха даьд оаха бешамашта. Зиза техача хана сомий гаьнаш чIоагIа лорае езаш хул.

Иштта йоакхо еш, агротехнически бокъонаша дIа ма дехара Iунал даьча бешамашка хIанз бIаог Iеабеш сомий моша борилгаш яда.

Т. МИКАИЛОВ.

ГIУЛАКХАШ ТОАЛУШ ДОАГIА

Юкъе кхаьча дала доанийслагIча пятилетка тIеххьара шу. Укх шера болх дика барах тийша да КПСС XXIV съезда решенеш йизза кхоачашъяр. Дерригача технико-экономически хьоккхамий план тIеххоачашъяра хIара къахьегамхочун лакха сакхетам хила беза, коллектива хIара член къахьегама дисциплина лораеш хила веза.

Тха фабрика дукха ха яьккхар дерригача технико-экономически хьоккхамий план кхоачаш ца еш. Производства культура, къахьегама, производственни, технологически дисциплина лоха яр. Администраце, партийни, профсоюзни, комсомольски организацеша масса оагIорахьа коллектива болх тахка а техка белгалдаьккхар хIара цехе, участке, хIара болхлочунца кхетам бадара болх дIабахьа безаш хилар.

Цу даькъе тхона хьалхашка лаьтта халонаш болхлой коллектив боккъонца чIоагIъенна дIаэтта ца хилар бахьан долаш совъюалаш яр. Пхийтта юртарера 4 районерен болхлой гуллу тха предприяте.

Хьалха фабрике балха оттараш кадрай отделера цеха начальник волча хьожабора. Цо моллагIча цхьан бригаде дIаязбора. Балха хьаэцачоа малагIа професси дукхагIа еза ха хьашт долаш вацар цхьаккха а. Цхьаццайолча хана бригадира керда болхло вовзаш а хилацар. Ученик волаш лелаш шу а, цул совгIа а ха йоаккхар, вешта смежни профессеш Iомаелга дувца а дезацар.

ХIанз кхыча тайпара да гIулакх. Кадрай отдела начальника Тумгоева керда балха хьаэцачарца предприятех лаьца дувц, харжа йиш йола массехк професси йовзийт.

Цкъа балха отта аьнна ера хоза куц дола къона къалсаг. Из цхьаь яцар. Мар вар цунца. Цу гIулакхах цецъяьннача аз хаьттар из ше хIана еяяц аьнна. — Заявлени язъе ховргдац укхан шийна, башха дукха дийша яц ер, — аьлар мара сесага хьалхара. Цу тIа гIолла дIадоладаьча къамаьлах сона хайра из института студент волга, хIаьта къонача цун нускала юххьанцара образовани мара йоацилга. Дукха дийцар аз балха эттачул тIехьагIа сайрийнарча школе кхалсаг деша гIолгах лаьца.

ХIара цехе кадрай общественни бюро я тха. Бюро дикагIболча болхлоех, коммунистех, комсомольцех латт. ХIанз хьалха санна дукха дIаахац тхо долчара болхлой. ДIадахача шера хьалхарча квартале 118 саг хьанийцавар балха, 179 саг дIаваахар.

Укх шера хьалхарча квартале кхозза кIезигагIа дIабахаб предприятера болхлой: 110 саг хьанийцав балха, 65 саг дIаваха. Предприятера дIаваха лаьрхIача хIара болхлочунца кадрай общественни отдела, комсомола комитете къамаьл хиларах баьнна пайда ба из.

Керда балха оттачоа духхьал кулгалхоша йовзийта ца Iеш, производстве хьалха латтача болхлоша дIайовзийта еза предприяти. ХIаьта, цу тайпара болхлой фабрике болиш ба.

Сакалова Миновси, фабрика болхло, белгалъяьккха я доккхача совгIатаца — Ленина орденца. ДIадахача шера социалистически яхье котбаьннарех я из. Шийн производственни заданеш тIеххоачашъярал совгIа, хьинаре общественница, кагийчар наставник я Миновси. Дуккхача хана деиз план кхоачаш ца еш хьайоагIача Пугоева Соняйна новкъостал делга тIайийцар хьинареча производственницас. ХIанз Соня дикагIйола болхло лоархIаш я фабрике. Сакалова санна бола наставникаш дукха ба хIанз предприяте.

Партбюро, фабкома заседанешка шоаш кагирхошца беча балхах дувц наставникаша: цар професси мишта караерзаю, общественни вахаре дакъа лоац, лацац, кхыдолчох.

Къона болхлой эггара хьалха балха хьаэцара хетаяь собранеш хул. Торжественни хьалашка дIалу царна къахьегама книжка, совгIаташ.

ХIара болхлочунга дIакхачийтай язъяь памятка. «Болхлойн гIулакхерчари керттера декхараш», «Администрапе керттера декхараш», «Балха тIа толамаш дахарах еш йола поощренеш», «Къахьегама дисциплина толхаярах хулаш бола бехк», иштта кхыйола а пункташ я цу памятка тIа.

ТIадиллача гIулакха предприяте хIара болхло бехктокхаме хиларах, къахьегама дикагIча методех, кердача технологех, халача балхашта механизаци елгах лаьца лекцеш еш фабрике. Иштта дувц балха моттига кийчо е эшаш, балха хана а бедала а кхом бе безаш, продукци дика хилийта эшаш хиларах. Проектни мощносташ караерзае езаш, шера 6.5 миллион издели арахеца езаш я фабрика.

Оаха кийчо ю цу гIулакха. Из гIулакх кхоачашдара басар деча цеха капитальни ремонт яра, керда болхлой хьаэцара нийсса йоакхо е еза хIара болхлочун къахьегама овсарле лакхъяра, къахьегам нийсса вIаштIехьбаккхара.

Иштта йоакхо ю фабрике къонача болхлошка дешийтара производствера тIера ца боалаш техникумашкеи институташкеи дешаш 32 саг ва.

Фабрике дукха специалисташ ба. Партийни организаце, администраце хьадех хIара инженер, техник производства технологи тIехдика йовзаш, Iилман ларда тIа къахьегам вIаштIехьбаккха ховш хилар а, къахьегама дисциплина чIоагIъяра цар цахаддаш къовсам лоаттабар а.

Цу даькъе къаьстта чIоагIа хьинар айде деза бригада мастераша. ТIехдика производственни хьоккхамаш доахаш хьайоагIа Бекмурзиевас кулгалдеш йола бригада. Цун болхлоша цIаккха а производственни дисциплина толхаяь моттиг нийслац.

Традици а хинна дIаэттад производстве хьалха латтараш совгIаташца, премешца белгалбоахилга.

Социалистически яхье котало яккхарах укх шера тха комсомолка Барахоева Зайна Москве яха хилар. Цо шийн пятилетка кхоачашъяй хIанзле.

Опыт дIа-хьа эцара Урюпинске баха хилар тха фабрика слесараш Никулини Кукурхоеви. Дукха пайдане хIама Iомадаь цIабаьхкар уж цигара.

Дукха мероприятеш чакхъяхарах дика вIаштIехьбаьннаб набивной участка болх а. Хьалха цо 100 — 150 килограмм продукци мара арахецаш хиннаеце, хIанз дийнахьи буси 700—1000 килограмм арахец.

Фабрике вIашагIйоллаш я промышленни эстетика отдел. Цун кулгалхо ва къона специалист Салтамаков Лев Магомедович. Цехашта оформлени еш я, кхыча тайпара баздане хьалхашкара оагIув — IоакъагIеи алюминегIеи хьалбаь. Коа тIа дIаегIай декоративни гаьнаш, кIотаргаш, зизаш.

Каста-каста кагирхой сайренаш, цIей долча деношка тIемахошца вIашагIкхетар хул.

Керттера да тха фабрика болхлой шоай предприяте сий айде, болх творчески бе гIерташ хилар. Иштачарех ба наладчикаш Тохов Хаджи-Мурат, Местоев Адам, швейни цеха бригадир Медов Башир, Леймоева Мовлатхан, кхыбараш.

В. ЭЛЬДЖЕРКИЕВА,
Назрановски трикотажни фабрика директор.

ЯХЬЕ КОТБАЬННАРАШ

Нохч-ГIалгIай цIеной коммунальни боахама министерства предприятешка лелаьча социалистически яхьа хьалхарча квартала итогаш йича Грозненски РСУ коллектива шоллагIа моттиг хьожайир. Из гIишлошъерий боккха толам ба РСУ начальника Джабраилов Султана дувц.

— Тха управлене Грозненски районе яь ца Iеш, Урус-Мартановски, Ачхой-Мартановски, Советски районашка, иштта Грозне хьалъю объекташ. Духхьал 1974 шера оаха эксплуатаце дIаелар 1120 моттиг йола пхиъ юртара школа. Ханал дуккха хьалха яь яьккхар 320 сага лаьрхIа йола Урус-Мартанера школа.

Дика хьокхамаш даьхад гIишлошъераша: генподрядан план 113,5 процент, капитальни ремонта план — 172,7 процент кхоачашъяьй, къахьегама овсарле 6,8 процент лакхъяьй, продукцега дIабода мах 2,4 процент лохбаьб.

ДикагIйолча участкаех я коммуниста А. Дубаева кулгалдеш йола Ачхой-Мартановский. К. Дукаева кулгалдеш йола Грозненскии участкаш. Новкъосташа чIоагIа сийдеш, дикача къахьегамца белгалбаьнна ба штукатураш-маляраш Хаджиева Зайнап, Кентаева Хьава, каменщик Жандаров Абдулхьамид, иштта кхыбараш а. Эксплуатаце дIа мел луш йола объекташ дика йолаш, ханал хьалха дIалу.

Уж толамаш хургдацар, нагахь санна РСУ лерттIа социалистически яхь вIаштIехьъяьккха хиннаецарс. Яхье карагIдаьннача хан-ханнахьа итогаш ю: бригадашта, сменашта юкъе — хIара бетта, участкашта юкъе — хIара кварталагIа.

Иштта, хьалхарча квартала итогех хьалхера моттиг Ачхой-Мартановски участка, шоллагIъяр — Советски, кхоалагIъяр — Шаами-Юртовски участка коллективашта хьожайир. Котало яьккхарашта керара кара тела цIе вымпелаши ахчан премеши елар.

Р. ЛЕОНОВ.

ХЬАЖКIАШ ХЬУВКЪАЕ ТОРОНАШ Я

ИйслагIча пятилетке хIара шера хьажкIий дика хьувкъам кхебеш хьавоагIа Сунженски района «Путь к коммунизму» колхоза цIи хеза хьажкIаш лелаеча звено звеньевой Лебеденко Леонид Никитович. 1973 шера юртбоахама продукци алсамъяккхар духьа республика кхаш леладераштa юкъе яьржа хиннача Еррнгсоюзни яхье дакъа лоацаш толам баккхарах, дуккхача хана денз хьаьнала къахьегарах «Знак Почета» орден елар Леонид Никитовича. Къаьстта боккха толам баьккхар цо дIадахача шера. ХIара гектара тIара юкъера лаьрхIача 62 центнер хьажкIаш чуера.

Доккхеи бехктокхамеи декхар латт Леонид Никитовича хьалхашка пятилетка укх тIеххьарча шера. План 38 центнер йолаш хIара гектара тIара 70 центнер фуалъяьха хьажкIаш чуя дош деннад. Хьалхашка латта декхараш кхоачашдара де лерхIачох, балха опытах лаьца цхьадолча хаттарашта жоп далар дийхар Лебеденко Леонид Никитовичага тха корреспондента М. Хаматханова.

— ЛаьрхIар кхоачашдара хIанзле оаш даьр фуд?

— Дукха да, — йоах Леонид Никитовича. — Тха звенона юкъе ворхI саг ва. Ши бIаьи кховзткъеи бархI гектара тIа кхеергья оаха укх шера ялата лаьрхIа хьажкIаш. ХIара гектара тIа 12 центнер кхоачийташ, тайп-тайпара минеральни удобрени а тоссаш дерригa лаьтта зяба аьха даьккхар. БIаьстан юххье ханнахьа маккха баьккха дIакъайлар лаьтта Iайна тIоадал. Цул тIехьагIа цхьа ха яьлча догIан хьисапе хий деттача установкай новкъосталцеи тIахецаши дерригача лаьтта боарамагIа чудуийташ хий а дилла шозза культиваци йир. ТIаккха хьажкIаш дIае йолайир. Из культура пунктирни хьисапе цхьан мугIарагIа ювш дIайийра. ХIаьта дIадув фу дерригa цхьоалагIча класса дар.

ХьажкIий хьувкъам алсамбаккха йиш хулийтача торонех, резервех мишта пайда эц оаш? Хьа хьай а ма хургйий къайленаш.

— Къайленаш-м яцар са. Цхьабакъда хьувкъам алсамбаккха йиш хулийта торонаш хадданза лехаш а уж балха юкъеккхувлаш а ва. ХIаьта уж кора а йоагIа. Кхычарна а корайоагIаргья нагахьа санна уж шоай болх безаш, бовзаш, хьалечох дог лазаш къахьегаш хуле. Ткъаь дий шу да со лаьтта леладеш вола. Царех тIеххьарча дийтта шера химеца доттагIал тесса къахьег аз. Дукха тайп-тайпара минеральни удобренеш я. Тха колхоз уллача Iалама хьалашка, хIаьта лаьтта структурага, дIаювча культурага хьежжа малагIча удобрене дукхагIа пайда лу техкад аз. Суперфосфат, аммиачни селитра, кхыйола минеральни удобренеш тасса еза ши-ший ханаш я. Уж Iомае а ха а деза, нагахьа санна дика хьувкъам кхебе безам бале. Оасара баьцашта, юртбоахама культурашта, къаьстта хьажкIашта, зене йолча садоахкача хIамашта духьала къовсам лоаттабеш «зеозин», «прометрин» яхача кердача препаратех пайда эц оаха хIанз. Зеозинаца обработка яьча кхай тIа шоллагIча шера гурахьа дув ялат дIаде йиш яц, хIаьта прометринаца обработка яьча кхай тIа йиш я. ХIанз оаха хьажкIаш дIайийнача 195 гектар йолча цхьан кхай тIа гурахьа кIа де лерхI. Цудухьа цу кхай тIа «прометрин» техай оаха, хIаьта 73 гектар йолча шоллагIча участке — «зеозин». Цу участке тIадоагIача шера а хьажкIаш кхеергья. Белгалдаккха доагIа хIанз «прометрин» техача участке соахка «зеозинаца» обработка яь хиннилга. Уж ши препарат хIара шера хувш оаха. «Зеозин» техача кхай тIа шоллагIча шера прометринаца обработка ю, хIаьта хьажкIаш эггара хьалха дIаювча кхай тIа «зеозин» тох. Фу пайда бу цу препараташа? Республика дукхагIболча хьажкIаш лелаераша дIайийна из культура кIезига дукха лакхъелча оасар деш хIама а зIамига макхилгаш а дехке болх бу. Ма-могга лораийнча а цу тайпара оасар деш макхилгаша хьажкIаш хедаю. ХIаьта цу препараташа оасар дара зIамига макхилгаш а дехка болх бе безилга юкъера доакх. Оасара баьцех цIена хул кхаш. ХьажкIий мугIарашта юкъера лаьтта цамцадаккхара мара культиваци е езаш хилац.

— Мишта, мел листа дIаюв шун звенос хьажкIаш?

— Хьалха квадратно-гнездова хьисапе дIаювра оаха хьажкIаш. Сеялкашта ма-могга дикагIа е гIерташ регулировка йича а ерригаш а нийса хилацар квадраташ. ХIаьта цу хана е «зеозинах» а е «прометринах» а пайда эцацар боахамашка. Из бахьан долаш оасар деш урагIа а пхорагIа а зIамига макхаш а дехка культиваци е езаш хулар. Из болх чакхбоаккхаш кIезигагIа телхача а 25—30 процент хьажкIаш толхайора. ХIанз оасара баьцашта духьала къовсам лоаттабеш химикатех пайда эцача хана, пунктирни хьисапе, кердача, фу геттара нийса дIадувча «СПЧ-6» маркех йолча румынски сеялкашца дIаюв оаха хьажкIаш. Соахка хIара гектара тIа 42 эзар зIирг хургдолаш дIайийнаяр оаха хьажкIаш, хIаьта укх шера гектара тIа 50—55 эзар зIирг хургдолаш дIайийнай. Цу гIулакхо хьувкъам алсамбоаккхаргхиларах шеко яц са. Цхьабакъда минеральни удобренех, хий дилларах бизза пайда ца эце гIулакх хургдац.

Мишта пайда эц оаш хий дилларах?

Хий дукха дезаш культура я хьажкIа. ХIаьта укх шера из культура дIаювш дола 90 процент лаьтта хий дуллаш да. Цхьабакъда дисача 10 процент лаьтта а хий дилла торо лехай оаха. Хьалха дийцача тайпара, хьажкIаш дIае йолаялехьа дерригача лаьтта чудуийташ шозза хий диллар оаха. ХIаьта хьажкIаш 10—15 сантиметр лакхъеннача дийнахьа денз уж чуэца еза ха гаргакхаччалца лаьттанца йола тIоадал 70 процентал кIезигагIа хургйоацаш хIара итт ди ме дала хий деттаргда. Из гIулакх оахош лерхIача тайпара чакхдаккха низ ба тха. Йолаш я догIан хьисапе хий детта «ДДН-70» марках йола йиъ установка, звено механизаторий рационализаторски предложенех хьаяьй тIахецаш хий диллара вIаштIехьъяьккха ши агрегат.

— Мишта вIаштIехьбоаккх оаш хьажкIаш чуэцара болх?

— ДукхагIдолча боахамашка цхьан сортах йола хьажкIаш дIаюв хIара шера, хIаьта ерригаш а цхьан хана кхача а кхач уж. Цхьан даькъа тIа йола хьажкIаш чуийца ялалехьа вожаш боарамал тIех хьувкъ. Цудухьа чуэцача хана томара тIера Iолегаш дукха йов. Из кхоачамбоацар нийслац хIанз тха звено. «Краснодарская-303», «Одесская-10», «Вир-338» — кхаь сортех йола хьажкIаш дIаюв оаха. Эггара хьалха «Краснодарская-303» сортах ярош хьувкъ. Уж чуийца йоалаллашехьа «Одесская-10» сортах ярош чуэца еза ха хьаьтIаотт, эггара тIехьагIа «ВИР-338» сортах йола хьажкIаш кхач. ХьажкIаш чуэцаш сихлаш тхо. Шена чуэцара къаьстта йоакхо ю. Оаха санна тайп-тайпарча сортех йолаш дIа а ювш кхейича бакъаьхьа хетар сона хьажкIаш кхыча звеношка а. Кхы цхьа хIама а белгалдаккха безам ба са. Ховш да толам боаккхилга сагах шийх тийша долга. Из дика кхеталу тха звенорча хIанне. Цудухьа хьалхашка латта декхар кхоачашдара шийна ховр, могар деш къахьег. Укх шера звеное де лаьрхIар кхоачашдергхиларах шеко а яц са.

АХАРХОЧУН ГОВЗАЛ А ТIАКХИЙТАЧА

Укх шера вай мехка кхашкара ялаташ чуэца дезаргдолча комбайнех хIара ялхлагIа яр «Колос» е «Нива» хургья. Ростовски машинашъераша хьаяьча цу комбайнех дуккха эзараш социалистически мехкашка а йохьийт. ТIехьа тIайоагIача хана, СЭВ-а членаш долча мехкий конструктораша хьалххагIе а шоайла дийцачунга хьежача, шийн ларда тIа «интеркомбайн» — вежарашха долча социалистически мехкий ахархошта ма-хеттара йола машин хьаергйола базови агрегат а хинна дIаотта мег «Колос».

Арен турпала йоккхий техническ торонаш дуккхача кхычарначул дикагIа йовзаргья Ростовски областа Целински района «Московский» совхозерча Бочкарев Николая звеной механизаторашта. Ялаташ чуэца доладалале хьалххагIа шоай ерригача звеноца хиннаб уж Таганрогски комбайнови заводе, массеха дийнахьа болх баьб цар конвейера хьалхашка, машин вIашагIйоллаши ше ма-ярра из Iомаеши.

Бочкарев Николаен цун новкъосташен «СК-4» яхача къаьпача комбайнаца нийсъяьй «Колос», массаза а дог тийшад цар «Колоса» дувцилга йоацаш совленаш хиларах. Цунна 150 говра низ бола чIоагIа двигатель оттаяьй, ши барабан, дукха ялат чухоаш бункераш, керттерча узлай балха тIахьожам лоаттабун нийсбуи эггара толашагIа йола механизмаш я, водителa балха комфортабельни хьалаш да.

ХIанз лоархIаме хургдар цу совленех бизза пайда ийцача. Совхоза инженерни служба Бочкаревнен цун новкъосташтеи новкъостал даьд сахьата беча балха нийса графики чуэца дезача кхаь кхайх хIаране тIа машинаш лелара маршруташи оттае.

Денгара ди массаза доал дикагIа хулар балхах хьахулараш, тIаккха юххера а мехка эггара йоккхагIйола рекорд оттайир: 23 сахьата «Колос» яхача йиъ комбайнаца болх баьча Бочкарева звенос 220 гектара тIара ялат чуийцар, бархI эзар совгIа центнер а йоаккхаш. «Московский» совхоза механизатораша хьахьекхар «Колоса» торонаш — деннеи бийсаннеи ши эзар центнер ялат даьккхар.

Цхьабакъда къахьегама рекорд йина яьннай, нагахьа санна из юха кердаяккха саг веце, Бочкаревций опыт Iома а яь шоашка дIайийцар кхыча механизатораша. Ялаташ чуэцача юкъагIа Донера 20 совгIа комбайнер цу толамга кхаьча ца Iеш, цул тIех а ваьлар. Къаьстта доккхий толамаш даьхар сезонагIа шийн комбайна бункер чура 26.246 центнер еннача «Степной» совхозерча Рыбальченко Василеи 25.176 центнер еннача «Орловский» совхозерча Онуфриев Гоигорен. ХIаьта Бочкарева звенос сезонагIа йиъ комбайнаца 100315 центнер ялат аьрдар.

«Колосахи» «Нивахи» бизза пайда эцарал цар барабанаш даьсса ца кхестийтаран кIа, ахархоша ма-аллара, форд санна латташ хила деза. Лакха хьувкъам кхебара новкъостал ду селекционни балха шерача комплексо, агротехника эггайоахаш тоаяро, удобренеш дукхагIа тессаро, лаьтта лелара культура лакхъяро. Цу гIулакхех мел пайда баьннаб хьахьокх, Ростовски областерча боахамаша алхха укх тIехкьавча ший шера паччахьалкхенга ийс миллион совгIа тонни ялат дехка хиларэ (хьадагадохаргда вай. бIарччача бархIлагIча пятилетке 12 миллион тонни гаргга мара из ца дехка хилар). Ялати кхыйола юртбоахама продукци дукхагIа йоакх керттерча даькъе юртбоахама къахьегама интенсификаци яра, колхозниш совхозниш производство промышленни ларда тIа оттаяра чотах. Лакха хьувкъам телаш дола культурай сорташ, чIоагIа пайдана йола минеральни удобренеш, хIанзара технологи, низ бола машинаш яьхкай кхашка.

Кердача шера хьувкъам лакхбар духьа лоаттабеча къовсама эстафета комбайнераш тIеххьа дIайийцар зябь оахаш хиннача механизаторашa. Шерра дIахезад «ДТ-75» яхача кхаь трактоща деннеи бийсаннеи 103,6 гектар зябь аьхача «Волго-Дон» яхача совхозерча ахархой — новкъостий Стенковойя, Колесникова Власова, Дерезенко, Жолуда, Мирске къахьегама гIулакхаш. Доне кхы а дукха хорабаьб звеной-рекордсмена гIулакхаш хьаллаьцараш. «Сельский» совхозерча Булавин Василе кулгалдеча механизатораша 23 сахьата «К-700» яхача ялх тракторца 445 гектар аьхай.

Хьувкъам лакхбара тIадерзадаьд укх шера долла хIама — ахархочун опытагара деиз электронно-вычислительни машинашка кхаччалца. Донерча хьажкIаш лелаеча 36 звенона ЭВМ новкъосталца соахка аьхки оттаьча программагIа ялата хьувкъам бIаь центнерга кхоачаш лакхбеш дола лаьтта 3000 гектарал тIех даьлар. Машино лаьрхIар хий диллара эггара дикагIйола ханаш, тасса езача удобреней, лаьттанеча обработка дукхали ханаш. ТIаккха гектара тIара бIаь центнер яьккхар. ХIаьта гурахьа керда эксперимент дIайолаелар: ЭВМ тIахьожама кIал лаьцар гурахьа дийна ялаташ тIадола 1000 гектар. ХIара гектара тIара 70 центнер ялат дала дезаш да. «Колосашта» ваегIатта моттиг хургья!

Хьувкъам лакхбар духьа лоаттабеча къовсамах хIама хургдац, нагахьа санна юрта боахаме технически прогресс ца хуле. Доне из прогресс геттара шаьра гуш я: кхоэнара хьувкъам лоархIаш йола ЭВМ мехко ахархошта мел эш лоаттаю низ бола машинаш. Лаьтта леладерий шоай говзал, къахьегам вIаштIехьбаккха техникага долалур цунгара хьалакха царна хар.

Ростислав КВЯТКОВСКИЙ,
АПН корреспондент.

ДlАЙХА МОАРШАЛ ДА КЪОНАЧА ЛИТЕРАТОРАШКА!

Р. ЧЕМХИЛЬГОВА.

ГА

Ховдабир цо овла,
ежар. дийна га.
Хийтар:
селла къяза
Хул-теш сага са?
Яьлар хоза бlаьсти,
га лаьттача яц.
Цхьан бlехача кулго
яха йитаяц.
Мишта мегар хьона
иззал бохам бе?
Бlаьстенга сатийса
бlаргаш делхаде?

ДАУРБЕКОВ Борис

УЙЛА

Дийнахь а, бус а,
Массе а хана
Дег чура ялаш сона
Укх тайпара уйла:
Кийча ва со сай мехка
Сай къа дlадала,
Цун цlи,- цун сийле,
Цун мукъале бахьан вала.
Дийнахь а, бус а,
Массе а хана
Хьа ва со, са Даьхе, —
Са йоккха-йоккха Нана.

* * *

БЕЗАМ

Сона хоза хет хьа боча юхь,
Хьа листача керта лепар.
Вохавеш дола, тувлавеш дола
Хьа Iаьржача бlаргий
чхьаргlар!
Хозача мехкарий есар да са
дог,
Уж бахьан, царех са
доаллаш со вах.
Безам, ма кхера, хьо ма
кхера сох:
Безама цlи-м массанахь
а ях!

НАЬКЪА ВОАЛАШ...

Кепа йоазон тlа а, собрашка а, войла вlаши а тlехь-тlехьа дукхагlа дувц вай къонача литераторех. Духхьала цар VI республикански совещани хуландаь деш къамаьлаш дац уж. Укх тlехьарче шерашка къонача литераторий произведенеша дикка моттиг лаьцай Нохч-Гlалгlай литературе, кердадар юкъеденад, цар йоазош деш дуккхача наха уж дlабайзаб.

Къонабарий творчестве иштта ка ялар сенца дувзаденна да-хьогl аьнна дагадехача, хьа уйлаш вай парте XXIV съезда решенешта тlайолх. Цар хьабийллар къоначарна творчески говзал лакхъяра бола шерра никъ. Вахара дерригача доакъошка кхоача кагирхой литературанa а юкъебоагlа, керда тоатол а дахьаш. Цар нохч-гlалгlай литературана юкъеяхьача кердача говзало, уйлаша, художественни формаша дуккхе хlама де йиш я. Тахан 20—30 шу дола уж кхоана, массехк шу даьлча, вай литература дlахо дlахьоргдола нах а хинна дlаовттаргба. Тахан къонадар кхоана кхе а кхийна дlаоттаргда, тахан мошадар кхоана кхачаргда.

Хlанзара совещани ший дикалга диллача хьалха хинначул тlех хинна ца Iеш, дуккхача прозаикий поэтий, драматургий, критикий практически опыт йlаьхегlа хиларца а эргаш я.

Уж ба журналисташ поэт Г. Гагиев, прозаик Хь. Саракаев, драматург Е. Чебалин, преподавателаш критик Г. Индарбаев, поэт Х. Сатуев, болхлой класса викалаш В. Купина, Н. Кулаков, Iилмахой критикаш Ю. Айдаев, К. Гайтукаев, кхыбараш а.

Иштта бола нах художественни творчествана юкъебаккхаро кlоаргбу литература вахарцара бувзам.

Нохч-Гlалгlай литературана карагlдаьнначунца Iома а луш, из кхы а дикагlча тайпара дегlадоаладу цар. Республикански совещане дукхагlа къамаьл хургда шоай произведеней книжкаш арадаьннача авторех.

Дукха ха яц вай А. Сулейманов, Х.-А. Берсанов, Т. Арчаков, Ш. Окуев, В. Богданов, А. Дикаев, А. Плиев, Я. Хесбулатов, М. Дикаев къона литератораш ба яьха. Царех дизза дола литературни тоатол хьахиннад. Цар оаз гаьне а дика кхетаеш а хьахоз. Хlаьта селхан цхьаннена а ца бовзаш хиннараш тахан гуча а баьн, царна улув дlаайттаб. Уж ба М. Шамсаев, А. Осмаев, Л. Султанова, И. Лыспак, Б. Даурбеков, Р. Супаев, кхыбараш.

Къонача литераторий совещани хьожаргья царна пхелагlа совещани хинначул тlехьагlа дlадахача кхаь шера карагlдаьнначунга хlафане творчествах дувцаргда. Царна дlахойтаргда партен халкъой литературашкара дуккха хlаме хьадехаш хилар, литературни гlулахх боккхача бехктокхаме хилар. Доккха къамаьл хургда художественни творчества наькъех лаьца, идейни кхетам лургба къонача литераторашта.

Вахара нийсе никъ бокъонца хьа ца хьоккхачох литература да ала йиш яц. Кизга чу ший юхь гуш санна вахар ше ма-дарре хьахьокхарал совгlа, писатела юхь а цун дог-уйла а гойташ хила деза литература.

Художественни произведени — из бакъдар да, хаьдда йола уйлаш я. Из дицделийта йиш яц къонача литератораша.

Къонача литераторий доккхача, сий долча декхарах, боккхача бехктокхамах аьлча, из кхетаде доагlа шин тайпара: къонача литератора телант-гучаяккха цунга дог цlена хьажа дола писатела декхари шийтворчество бахьан къонача литератора халкъа хьалхашкера бехктокхами.

Лакха лоамаш, хьийдда долха шовдаш хиларца яйза Iец Нохч-Гlалгlайче. Из дlайовзийтай мехкдаьтта, газ йоаккхача, тайп-тайпара йола машинаш еча, хьийкъа ялат кхедеча, дукха жа кхоабача дикача нахе а. Уж нах ба литератораштa шоай произведенеш язъяра эша материал лоаттераш. Кхоане кхоллар, вахара Iалама ца ва саг. Цу наьха гlулакхаш духхьала дlаяздерах чакхдаргдац произведене тlа оттаду декхар. Сага дег чу кхоачача дешаце дувца деза цар вахар.

Во теха да хехке бодача коачача дьно кхессе дlадохийт, зов а эккхийтеш! Вахаро иштта, нувхаш санна, юстара кхосс литератора во творчество. Вахар художественни дош тувсаш йола пхьоале я. Иштта ца леха дош тувсанзa бола мангал е тур санна хургда. Из дег чу дужаргдац.

Цхьаболча къонача писателаше шоаш хьалхарча мугlарашка болхаш дерхl. Из да актуальни темаех спекулятивно пайда а ийбеш, цар маьлхара произведенеш сихха яъеш хилар. Сага кер ца тохаболийташ, наха оаз дlа а хазале йицъяле дlайоал цар творчество. Дукха яздеш хиларах пайда бергбац, дика ца яздой.

Таланта бустам боаккхаф цун гражданственность, публицистичность лакха-лоха хилара боарам ба.

Къоначар творчество во я, вахар во гойташ я аьнна сагота хила дезаш хlама дац вай. Коммунизм хьалъеш воаллача вай ханарча сагах йола произведенеш язъе декхарийла ба къона писателаш.

Къона писателаш цlенхаштара политически культура йолеш хила декхарийла ба. Дицделийта йиш яц писателаш идеологически фронта бlухой хилар. Писатель хила веза общественни идеяш чакхйоахаш вола, дика нравственни уйла йола саг.

Совещане болх дlаболалуш са безам бар советски читатель писателгара дукха хlама дlадехаш, литература чlоагlа лоархlаш хилар сай къонача коллегашка дlахайта. Цу дегага бода никъ хьабелла йиш яц талантахи деагача дегахи йиза йолча йоккхача говзало маре. Хlара къонача литератора дика кхетадолда из. Иштта за хилча йиза йола творчество хургьяц.

Творчески дакхаленашка кхоачалба вай къона литератораш!

Р. АХМАТОВА,
Нохч-Гlалгlай АССР писателий Союза правлене председатель.

Гlа шерагlа, къона писателаш!

Укх шера март бетта ях дийнахье болх беш хилар къонача яздархой VI Бериgсоюзни совещани. Советски художественни литература дlахо дегlадоаладара Iалаьмате боккха лоархlам болча цу совещане дакъа лоацаш хилар вай республика викалаш а къона поэташ Гагиев Гирихани Шейхиев Алвадин. Тахан вай Нохч - Гlалгlай республике а ший болх дlаболабу цу тайпарча къонача яздархой совещане.

Эггара хозагlа бола ловзa лийрхlаб: «Дика тlехье кхуйла! — яхачох. Вай къона яздархой хьоахабича дагадох из, хlана аьлча, литература дlахо дегlадоаладергдола тlехье я керда - керда литературана юкъе уха къона яздархой.

Цар массане дукхагlа йола произведенеш лостам цаl болаш я — советски наха гlулакх делга, церна эстетически салоlам белга.

Гlалгlай къона поэташ бувзача хана эггара хьалха цlи яккха лов сона Гагиев Гирихана. Цо язду гlалгlай а эрсий а металла. Аламашта салоlам хургболаш дика язду.

«Сендухьа язъю стихаш» яха Гирихана стихотворени Iойийшачоа ховргда стихаш яз ца еш из Iелургвоацилга.

— «Сендухьа язъю
стихаш?» —
Наха ога хетт.
— Сендухьа хьалкхув
михаш,
Малх сендухьа хьалкхет?
Сендухь хьувкъ кlи
канаш
Бераш сендухь дел?
Лаьча, деттеш ткъамаш,
Сигал сендухь лел..

Москве хиннача совещане вай Гирихана поэтически творчество могаеш, книжка а даь цун стихаш араяха мегаргхилер кертагlоаккхаш дош аьлар гlоавьнна волча советски поэта Михаил Луконина.

Шоашта дика довзаш долчох мара язде хьаштдац, яхаш дола Горьке васкет дага а кхоабаш, шийна бlаргадайначох, лутта а лутташ, ший дегах чакхдаьннaчох да Гирихана деш дола поэтически йоазош. Цудухьа атта дешарий дегашка кхоач уж. Цхьанне а кхы хьалхагlа ца аьннача тайпара, цо шийгара хьалха оалаш нийслу Гирихана поэзецара дуккхадареш.

Поэтически ленинниане Гирихана баьккха боккха толам ба цун «Ленин-Лаьча» яха поэма. Нийддачун дега салоlам беш, цун дагахь цlенагlа йола уйлаш гlеттаеш, вахарцара безам совбоаккхаш, сага ший декхар дагадохийташ я Плиев Амира дуккха стихаш.

Цхьанна къамач цхьаккха поэт вале тамаш я сийлахьвоккхача Ленинах къаьстта ший дош ала ца хьожаш. Цу духьа геттара хала да Ленинах кхычар ца аьннача тайпара дош ала. Гой, мишта аннвед цунах Амира:

Дерригa дуне вуваш санна,
Да цун бlарахьажар,
Иразо хьо вузаш санна
Де цун велакъажар...

Дукха я Амира вай хозача Iаламах, боккхача безамах, доттагlалах, иштта кхыдарех язъяь дика стихаш.

Книжкаш дешараштa дика йовзаш, а цар безаме тlаийна а я массехк поэтически сборник арадаьнна волча Арчаков Тухана поэзи.

Берашта лаьрхlа йола стихаш язъеш бараш кlезига хиларах а, берий хьашташ довзаш, цар сакхетамца нийсъеш язъеш хиларах а геттара лоархlаме я Тухана берашта язъю стихаш.

Ди тlехь дикагlа, говзагlа язъяь, бувцаш бола мотт шаьрагlа болаш я каст-каста кепайоазон тlа араювла Колзоев Тимура стихаш. Шерагера шерага лакху цун поэтически боарам.

Массехк шу даьннад къонача поэта Картоев Мурада хьалхара поэтически сборник арадаьнна. Тайп-тайпарча темаех язъяь я поэта стихаш. Чуйнна коммунизм хьалъеш боахка нах кlоаргга дег чура доагlача дешанца хестабу Мурада. Боккхача безамца вувц цо В. И. Ленин.

Гlалгlай метталарча поэзена юкъе дуккха а дика мугlараш дихьад кхыча къонача поэташа а: Торшхоев Ибрахlама, Тумгоева Лидас, Евлоева Докихана, Цечоева Лидас, Даурбеков Бориса, Вышегуров Мухьмада, иштта кхычар а.

Къонача поэтий произведенешка кlезига дац кхоачамбоацараш а. Талант йолаш волча поэта а дуккха къахьега деза ший произведени тоаеш, шаьрьеш, дикагlа дужаргдола дош хоржаш.

Къонача яздархой творчествацара кхоачамбоацараш а уж дlадахара наькъаш а дувцаргда тахан Грозне хьайийлача яздархой совещане къаьсткъаьстача семинарашка.

ОСМИЕВ Хьамзат.

ВЫШЕГУРОВ Мухьмад

СОНА БАЙНАБ ТlОМ

Сона байнаб тlом —
Iаьржа Iазап,
Моцал, шелал,
Берий Iоажал,
Чолакх баьха нах.
Сона байнаб тlом —
Даьга лаьтта,
Яьга юрташ, гlалаш,
Адамий белхам,
Дегай узамаш,
Iаьржа малх.
Сона байнаб тlом!
Сона байнаб тlом! —
Виий каша тlа
Елкаш яьгlача
Наьна юхь тlа
Сона байнаб тlом!

КАРТОЕВ Мурат.

ДОГ

Мала варгва хьо дlабиста,
Бlаьха никъ!
Укх са дега хьатlалиста
Ба хьо, никъ.
Наькъа бlоахал дезаденна
Лувз аз ког.
Седкъах яьккха йистилг
санна,
Доаг са дог.
Дага, дага! Хьо шелделча
Мегаргдац.
Даьга, даьга кхоачаделча
Хlама дац.

Т. АРЧАКОВ

ТЕЛЕФОНО ДАЬР

Дувцар

Командировке ваха журналист юрта боахама управлене ший новкъост волча кабинете вагlар. Дlа-хьа хаттараш даь, массехк керда анекдот дийца багlаш Ахьмадага аьлар цо:

— Хlа! Хlанз аз дена гlулакх дувцаргда вай. Шун районе мичахьа я комплекс йола ферма?

Цхьан юккъа йист ца хулаш уйла еш а ваьгlа, борд-бордагlа вела а венна Ахьмада аьлар:

— Iа ювца комплекс йолаш дуккха боахамаш да тха. Из пайдане гlулакх долга кхетадеш дукха ба. Цхьабакъда...

— Лер ма дайрий хьа-м. Фу хилар хьона. Цаl-м да Iа лечкъадер, — аьлар Ахьмада цхьа хlама шийх хьулададьлга зийнача журналиста.

— Хlама дацар из-м, — велакъажар ца доалеш йоахар управлене начальника. — Цаl ва тха укхаза... — юха а соцадир къамаьл.

Шийна могаьча ферме дlавахар журналист цу наькъа. «Хlа-хlа, хlанз-м аз хьа болх бергба хьона», аьнна ший новкъостаца - журналистаца вагlаш дагадехар чакхдаккха лаьрхlар Ахьмада. Из арабоаллаше телефона трубка хьалъийцар.

— Алло! Алло! Колхоз йий ер? Исмаlал везар сона. Инженер волчев? Хьавехал. — аьнна, колхоза правлене секретараца къамаьл дир Ахьмада.

«Ер малав-хьогl хlанз? Сих-мерех йоалаш кlордаю ер телефон конторе хьавеча, вlалла чу а ца воагlаш кхашка дlа ца леле» яхаш, хьажъюккъе шод белла ше-шийца лувш, шахьа ваха кабинете чуийккхар Исмаlал. Массадолчоа телефон бехке йолаш санна, ка теха трубка хьаийцар цо.

— Со ва... аз ладувгl! — управлене начальника оаз хьахезача Ахьмада бос баха юхь цlийелар.

— Вай районе вена газета корреспондент ва. Хьайбай боахама комплексах язде ловш ва-кх ер. Миштад вай гlулакхаш?

— Кий яьккха мара да тlавоагlаргвоацаш-м да, ма вайталахь. Хlанзарчоа кхычахь дlахьожавелахь из.

— Мегад хlаьта, укх наькъа хьа лоалахой болча дlахьожавергва аз из.

— Живарий, Ахьмад, доккха гlулакх дора Iа, цlаьккха из юха вале-м, дий хьона. дийнахьен буси наб ца яь а дерригa кийча хулийтаргдар оаха.

Управлене начальникаца къамаьл хинначул тlехьагlа цlи яьлча санна сиха керттера специалисташ хьабеха яхийтар Исмаlала секретарь.

Хьайбай боахамера промышлении комплекс болх бе йолайолийтаргья аьнна кулий ха яр. Ферме оборудовани дlаоттаьяцар, электричество хьатlайоалаьяцар. Цаьна цхьаьа из дика гlулакх дlадоладаьча лоалахарча боахамера ферма болх беш яр.

Чол даьха кулгаш наькха тlа а дехка, кха дусташ санна боккх-боккха гlа а боахаш кабинете гlолла хьал-Iо ухаш лелар председатель. Цхьацца воагlаш хьагулбелар специалисташ. «Хlанз фу хилер-хьогl укхаза» аьлча санна, бlарахьежар уж шоай кулгалхочоа.

Йист ца хулаш тоьал ха яьлча кора хьалхашка дlа а этта, гаьнна юрта йисте улача фермагахьа дlа а хьежаш, оаз айяь къамаьл доладир Исмаlала.

— Со-к цхьа буртиг ца бойташи ханнахьен ялат чудерзадайта гlерташ бlаргах саьрг кхийтача санна хьувз . дезал бlаргаго хьагаш. Укх фермацара гlулакх маца халаргдолаш да-хьогl? Ер чоалх йолаянза валар-кх оалача оттаваьв оаш со. Тахан вайцига воагlа корреспондент юхатехав аз. Иштта нахах лечкъаш лийнна даргдий вай?

Къамаьл чакхдоалаш геттара оаз лаьгlъяь юхавийрзар Исмаlал. Кертерча даькъе цу гlулакха бехктокхаме вола инженери механики чухь воацилга гучадаьнна из корзагlваьлар.

— Ераш мича бахар хlанз? Сиха хьавоалаве уж шиъ, — аьлар Исмаlала, хьачуваьннача наlара юхе вагlачунга.

Конторера арабаьнна дlаболх уж юхаберзабир тlехьавахачо.

— Ер фуд хlаьта а? Шо бахьан ма-дий ер дерригa а! Хlанзчул тlехьагlа цхьа кlира ха я шоана. Фермера юхедиса балхаш чакхдаьха хилийталаш! Дlаоттае мел эша оборудовани йолаш я. Фуд шрана эшар?

Вlашагlкъаьстачул тlехьагlа ферма хьоаеш саг вацар. Дийца къамаьл сиха дицделар. Исмаlала ше а кхашка хьувзаш дукха терко яьяцар чу деша, Ахьмада цlаькха техача телефоно дагадохийта децаре.

Корага а этта пlелгашкара цlел дlадаххал вlашкатоlаяь трубка бе а йоаллаш, йист хилар доацаш, юкъ-юкъе гlаьленах боккхо кlур а боаккхаш корта лестабеш латтар Исмаlал.

Цун къина елхаш санна сигале елхар цу Iуйрийна. Саьргаш санна кхайса делха догlа кора дlатlадетталуш Iоухар. Кизга Iоакъа тlа хьажъюкъ дlатlатоlаяь латтача Исмаlала бlаргех хий ухаш санна хеталора.

Доккха са а даьккха юхера а оаз ялийтар цо:

— Фу даьд яхий Iа? Хlай?.. Хlайз... Укх сахьата... — ала хlама доацаш кегавенна веха хьайзар из.

Цу хана Iуйрийна наряда гулбенна кабинете багlар специалисташ. Кулг тlадилла телефона трубка букъ тlехьашка а йоаллаш боккха гlа боаккхаш, хьажъюкъе шод а белла, инженера дlатlаволавелар председатель.

— Фу даьд Iа?.. Къонах, хьога лув хьона со,—аьлар цо, бухь чубаха вагlача инженерага.

Председатела хьалхашка нийсса хьалъура гlетта, хьалхагlа ший дагахь оалаш санна бордаш вlашка детташ лаьтта, тlаккха хьа а хозаш йист хилар из:

— Электричество хьатlайоалаяьй. Массанахьа лампаш яхкай.

— Хlаьта оборудовани?

— Изи... из-м оттаьяц.

Эгlазвахача председатела, трубка бе йоаллилга диц а даь, бий Iотехар истола тlа. Тlера Iоежа телефона аппарат истола кlалъяхар. Из теркал данзар Исмаlала.

Ахьмада лерге латтача трубка чу чlоагlа тата даьлар, тlаккха «хир-пир» делла сецар.

— Ало! Ало! Коммутатор, фу хилар цига? Цхьаккха оаз мича йоагlа укх чура, — кlордаяь, трубка Iойиллар Ахьмада.

Телефона аппарат истола кlал уллар, бlаьхха саьрг Iо а текхаш трубка председатела бе йоаллар.

— Ало! Ахьмад, кхаъ ба хьога, сона хов хьона дика хетаргдолга, электричество хьатlайоалаяьй. Массанахьа лампаш эхкай. Сийрдачен екъачен латт вай тайша-боар... фуд аз дувцар, кlай-боарха хьайбилгаш. Хозий хьона вай хьайбилг... Аl Вай хьайбаш да аз дувцараш.

Истола духьал вьгlача зооолл дфрбилгтбшр бшря ряяя техника къамаьла новкъа ца хила гlерташ, шорттига хьал а гlетта кога бовхьаш Iолувзаш дlатlа а ваха, телефон йохара ше бехке волащ санна, лерга хаззал аьлар:

— Телефон... аьшкасаьрг...

Мукъача кулгаца из юха а тетта, Исмаlала дlахо къамаьл дора:

— Иштта да-кх вай гlулакхаш, Ахьмад, яьннарг мо дархlа мегаргья хьона ферма...

Юххера хаьдача аьшкасаьрга юхьиг бlаргаяйча трубка истола тlа Iойиллар председатела.

Хьажа тlа гlолла Iоуха хьацар пlелг хьеккха дlа а даькха ший гlанда тlа Iохайра из. «Дика болх ба-кх ер еха, хlанз кlеззига салоlарг ма дий укхаза» дага цеесар цуна.

Цу Iуйрийна сиха чакхъяьккхар цо наряд. Берригаш дlаарабоалаш, инженер юхасоцавир.

— Корреспондент юхавенаноа тара дар управлене начальника даь къамаьл. Цу фермацара гlулакх лоацачa хана Iа чакх ца доаккхе, къамаьл гlожа хургда вай новкъост инженер. Со ва даим хьакимашта духьал латтар. Аьшка я-м моттац хьона ер са юхьмараш. Кхоана-ломма кlай чоалпингаш Iойолалургья, кована йизза ахча дlаденна латта оборудовани мича хьулае воалл хьо?

— Лоа Iотlадиллале дерригa дергда... дlаоттаергья. — къамаьл хоададе ловш, хьалгlетта наlаргахь дlагlертар инженер. Юххе уралаттача Исмаlала балама тlа кулг дилла юха Iохоавир из. Къамаьл лоацен гlожен хилар.

Корреспондент воагlаргволаш ва е венав аьле ши ди юккъа телефон тохар Ахьмада.

— Трубка Iоюллаше дlакхайда кий хьатlа а тилла кетар тlаювха це кхувш араийккхар Исмаlал цхьан дийнахьа.

Со хьаттачунга тахан хургвац аргда Iа. — лоацца уж дешаш а аьнна «газика» тlа хайра председатель.

Из вагlачахь къилбаседера шийла мух хьекхар.

— Хьалотаед из пишк, — аьлар цо шоферага, кетара пхьешашка кулгаш а чудохкаш.

— Дика лаьттай вайна ха, хlанз-м шелъялар а лоа диллар а бехк бац. Тахан хьекха мух лай тlара боагlачоа тара ба, кастта лоа дулларгда вайна.

— Хlана дуллийт Iа из, — ийккхар ферма бала чубоаллача Исмаlалийга.

— Аз-м диллийтац, ший бокъонаш ма йий Iалама. Шошоай ханаш ма йий Iэн а, бlаьстан а, ахкан а. Наха санна хьалха-тlехьа ца тетташ ший ханна кхоачашду цо ший декхар.

«Хlахьий хlанз ер висавар са кач ца воагlаш, ер а воалкх сона. Iотбаккхар е», аьнца уйла чуессача Исмаlала, рьза воацаш аьлар:

— Нийсса дlалаллал из машина кхычахь уйла дlа ца а ухийташ.

— Йист хила Исмаlалгахь дlавийрзача шофера, ше харцахь воданлаь цо йоах мотташ, дlахьовзаяь, председатель вагlачахьара хьалхашкара машина чарх кlоаг чу техар. Иштта а дог деха воагlача Исмаlалийна ший кер чура цхьа хlама Iохаьдача санна хийтар.

— Из да хьона аз яхар, ноакъа хьажа хьо, наьха дегашка а ца хьежаш. Сопаел хlанзl-

Машина тlара Iо а ваьяна, кхай юккъе дlа а ваха хьатlадаьннача, гурахьа дийнача ялатийга хьажа цора Iохайра из. Бlарг сийрдабоаккхаш цхьатарра хоза хьатlадаьннадар ялат. Цу дийнахьа саррал ца кхай тlа лийлар председатель, правлене юха ца воагlаш.

Лоа дилла дукха ганзар. Ший ханнахьа шийлача кхолларга сатувсаш ихка аренаш кlай дувхар дийха ухкар. Редакце заданех юхавена корреспондент уллув хоаваь цу колхозе вахар управлене начальник.

Цхьатарра хьалдаьча ферма гlирсех гаьннара бlарг кхийтача Ахьмада аьлар:

— Гой хьона тха керда боахам? Из ба-кх шн шу хьалха хьалбе болабаь, укх тlеххьарча биъ-пхе бетта оаха чакхбаькхар.

Еттача кирпишках хьалъяь коровникаш. йlайхен сийрден ченаш машинни дойка. шурий йоккха комплекс бlаргаяйна корреспондент. чуйнна материал гулъеш вар.

Цу дерригача гlулакха гаьнара бlарахьежаш шийна Ахьмада леладаьчох сакхуваш: «Хlанз кхийтар со». — яхаш мо, борд-бордагlа велаш латтар Исмаlал.

Редактор Т. А. ТЕБОЕВ.

ФЕ ХИЛА

Хала а кхераме а никъ ба Советски районе бодар. Къаьстта фе, лоралуш хила везача цу наькъ тlа цхьацца болча водителаша пхьаккха наькъа бокъо лораяц, геттара сиха лоал автомобиль.

Массехк ди хьалхе хилар из. Цхьаннахьа болх беш воаца Советски юрта ваха А. Магомедов ший доалахьарча «Волгаца» Грознера Советски воагlар. Пассажирашка ший майрал, автомобиль лалла тlехдика ховш хилар дlахьокха венача цо наькъо гола тохача моттиге геттара сиха лаьллар машина.

Иштта яьча куралех, лоаман халача кхерамеча наькъ тlа фе хила везаш хилар дицдарах дика дlализар Магомедовна. Иштта тийша болх бир шийца баьгlача пассажирашта а. Аьтта оагlорахьа дlахьовззача сов сиха йола автомобиль мухале чуяхар. Цу аварех цхьа саг вийра, кхаьннена хала човнаш хилар.

Иштта ча бахьанех авари йир ший доалахьарча автомобила тlа С. Медиева. Цига хиннача аварех ши саг лозавир, машина а чlоагlа йохайир.

Авари йир № 3 йолча тlонаькъий управлене балха волча менна хиннача грейдериста Н. Степовох. Иштта корта бохабеш дола малараш маларах авари йир «Кавказ» яхача птицетоварни фабрика водителa С. Джамбекова, ший доалахьарча автомобила тlа С. Кансорова, иштта кхычар а.

Май бетта хьалхарча деношка дукха авареш хилар мотоциклистий бехкагlа. Царех дуккхагlбараш водительски удостоверенеш доацаш а, номерни знакаш, тlатухкаш защитни шлемаш йоацаш, корта бохабеш дола малараш менна а хиннаб.

Иштта, Ачхой - Мартан яхача юрта йиlиг лозаяьй мотоциклиста Р. Израилова, Номераш а водительски бокъонаш а йоацаш транспорт лоаллаш хиннав из.

Гlашлой лозабаьб мотоциклисташа В. Асеева, В. Жгулева. Цу тlеххьарча аварешта гlашлой Е. Григорянн М. Рогатченкои шоаш а ба бехке. Ца йоагlача моттиге а юххе йоагlа транспорт йолаш а наькъал дехьа бовла беннаб уж.

Ший бехкагlа авари йир мотоциклиста Н. Вахидова. Номераш йоаца мотоцикл тlатуллаш защитни шлем а йоацаш геттара сиха лаьллача цо тlаклалтlаркхессар. Мотоциклист велар.

Корта бохабеш дола малар менна транспорт лелача наькъ тlа гlолла воагlа Экажкъонгий-Юрта ваха Н. Баркинхоев машина кlалвахар. Чloагlа лозабаьб гашлой А. Денисенко, М. Сулейманов, иштта кхыбараш а.

Дlададача кlирагlа Нохч - Гlалгlайчен наькъашка 63 авари яьй, кхо саг вийнав, 27 сага хала човнаш яьй.

А. ЧЕБУШЕВ.

ТЕЛЕВИДЕНИ

22 МАЙ
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05—Iуйрийнара гимнастика. 9.20—Кердадараш. 9.30 — Босбола телевидени. Берашта йола передача. 10.15 — Босбола телевидени. Документальни фильмай программа. 11.00 — «Илли оал Л. Масленникове». 14.05 — Передачай программа. 14.10 — «Изобретатель». 14.40 — «Эрсий путешественникаши тохкамхойи». 15.10 — «Шолохова школа». Литературах йола передача. 16.00— Босбола телевидени. «Дунен кагирхой». 16.30 — Дош да Iалманхочоа». Академика А. Баева къамаьл. 17.30 — Босбола телевидени. «Ис- [illegible]

[illegible] церт. 19.00 — Миллионий Ленински университет. Нийсагlча пятилетке Молдаве хьалха латтача коллективий опыт. 19.30 — Искусства мастерий концерт. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.30 — «Испытай себя» яха передача. 23.00 — Дунен велогонка, Польшера передача. Йистеьлча—кердадараш, передачай программа.

II ПРОГРАММА

18.15 — Босбола телевидени. «Хlара сурта тlа-малх». 18.30 — «Серпантин» яха документальни фильм. 18.50 — «Светлячок» яха передача. 19.30 — Киножурнал. 19.40—«Нохч-Гlалгlайче гlолла». Информационни [illegible]

23 МАЙ
I ПРОГРАММА

9.00 — Передачай программа. 9.05 — Iуйрийнара гимнастика. 9.20 —Кердадараш. 9.30—Босбола телевидени. Искусства говзанчаша — берашта». 10.00 — «Испытай себя» яха передача. 11.30 — А. Хачатурян. Концерт. 14.05 — Передачай программа. 14.10 — Телевизионни документальни фильм. 14.40—«Шахматни школа». Разрядникий класс. 15.10 — Босбола телевидени. «Дошо сахьат» яха фильм. Берашта. 16.25 — Босбола телевидени. «Цаl массанена тlехьа, массавар пхьаннена тlехьа». Ленинградера передача. 17.25 — «Нохч-Гlалгlайче гlолла». Информационни программа (эрсийи нохчийи меттала). 17.45 — Музыкальни пауза. 17.50 — Хий дуллача хlора гектара йоакхо е», Кхашка гlолла яь рейд (нохчий меттала). 18.00 — Босбола телевидени. Шизеза советски яздархо М. Шолохов ваь 70 шу дизара хетаяь сайре. 19.40 — М. Шолохова произведенех оттадаь «Нахаленок», «Казакаш белхача хана» яха художественни фильмаш. 21.00 — «Ха». Информационни программа. 21.20 — Босбола телевидени. М. Шолохов ваь 70 шу дизара хетадаь концерт. Йистедаьлча — кердадараш, передачай программа.

РАДИО

22 МАЙ

[illegible]

[illegible] меттала). 16.30 — Къахьегамхоша дикагlа салаlара. Путешествен экспедицей Грозненски бюро директора В. Водичева къамаьл (эрсий меттала). 16.40 — «Болхлой вахар» яха радиогазета (нохчий меттала). 18.00 — Керда хоамаш (эрсий, нохчий, гlалгlай меттала).

23 МАЙ

6.30 — «Юртара вахар» (эрсий меттала). 6.40 — Ашараш. 6.45 — Хоамаш. 6.55 — Ашараш. 7.20 — Республикански газетий обзор. 8.25 — Шалински района художественни самодеятельноста доакъашхой концерт (нохчий меттала). 9.00 — Тха почта (нохчий меттала). 9.15—Доттагlий оазаш (эрсий меттала). 9.30 — Ашараш. 9.45 — Партийни организацей секретарий заочни школа. «Комсомола партийни кулгалдар». Грозненски района Цхьоалагlча мая цlерагlча колхоза парткома секретара Н. Задние [illegible]

ХАОТТАМ

Тахан республике гlоллей Грозней хувцалуш морхаш а йолаш, йоачан а йоацаш; бебеча оагlорахьара секунде 3—7 метр чlоагlа мух а хьекхаш ха хилен фегара температура республике гlолла 25—30. Грозне 28—30 градус йlовхал йолаш хилен тарлу. 23 маера 26 мее кхаччалца хувцалуш морхаш а йолаш. цхьан юкъе догlа а делхаш, ди а къувкъаш, бебеча оагlорахьара 3—7 метр, цкъаза малхбузехьара секунде 13—18 метр чlоагlа мух а хье- [illegible]

Метеостанци.

ТХА АДРЕС: 364051, г. Грозный, Ленина улица, 11 (3-гlа этаж). Телефонаш: редактора — 3-44-96; редактора зам. — 3-39-11; къахьо кхама секретара — 3-34-38; партийни вахаран культуран отдела — 3-61-46; промышленносто отдела — 3-42-30; юрта боахама отдела — 3-42-28; письмой отдела — 2-80-71; бухгалтере — 2-54-30.

НАШ АДРЕС: 364051, г. Грозный, ул. Ленина, 11, (3-й этаж). Телефоны: редактора — 3-44-96; зам. редактора — 3-39-11; ответственного секретаря—3-34-38; отделов партийной жизни и культуры— 3-61-46; отдела промышленности — 3-42-30; отдела сельского хозяйства — 3-42-28; отдела писем — 2-80-71; бухгалтерии — 2-54-30.

Газет арадувли шиниера, ерен, шоаттен деношка.

«Грозненский рабочий» издательства типографи, Революце проспект, 7/84. Типография изд-ва «Грозненский рабочий», проспект Революции, 7/84. Заказ № 3605.